

Σύγκριση

Τόμ. 29 (2020)

Σύγκριση

Ο μεταφραστής Γιώργης Σημηριώτης: στοιχεία κοινωνιογραφίας

Τιτίκα Δημητρούλια

doi: [10.12681/comparison.24653](https://doi.org/10.12681/comparison.24653)

Copyright © 2020, Τιτίκα Δημητρούλια

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δημητρούλια Τ. (2020). Ο μεταφραστής Γιώργης Σημηριώτης: στοιχεία κοινωνιογραφίας. *Σύγκριση*, 29, 16–69. <https://doi.org/10.12681/comparison.24653>

Ο μεταφραστής Γιώργης Σημηριώτης: στοιχεία κοινωνιογραφίας

Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα για το πρόσωπο και το έργο του Γιώργη Σημηριώτη¹ ως μεταφραστή ξεκίνησε από δύο διαπιστώσεις. Η πρώτη αφορά την παρουσία του Σημηριώτη στον χώρο της λογοτεχνικής μετάφρασης στην εποχή του και στη δική μας. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Κασίμη, ήταν ο παραγωγικότερος μεταφραστής, σε επίπεδο αυτοτελών εκδόσεων, στο διάστημα 1900-1950 (2013, λα') με 58 μεταφράσεις —οι μεταφράσεις του είναι τελικά πολύ περισσότερες, όπως θα δούμε στη συνέχεια, καθώς η έρευνά μας περιλαμβάνει και τις θεατρικές μεταφράσεις του αλλά και έργα που δεν είχαν ως σήμερα καταγραφεί. Οι μεταφράσεις του ανακοινώνονταν συστηματικά από τις εφημερίδες, συχνά με εγκωμιαστικά σχόλια, ενώ συγκεκριμένα η ποιητική μεταφραστική δουλειά του αποτελούσε αντικείμενο λογοτεχνικής κριτικής, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο, όμως, είναι ότι, εξήντα σχεδόν χρόνια μετά τον θάνατό του, συνεχίζει να δίνει ποικιλοτρόπως το παρών ως μεταφραστής στο νεοελληνικό λογοτεχνικό σύστημα: πολλές μεταφράσεις του κλασικών ευρωπαϊκών, κυρίως ρωσικών, μυθιστορημάτων συνεχίζουν να επανεκδίδονται, όπως προκύπτει από την Βιβλιονέτ·² η *Γαλλική Ανθολογία* του που συγκεντρώνει γάλλους ποιητές του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα, στην τελευταία, αναθεωρημένη μορφή της τού 1954, επανεκδόθηκε το 2014 από τις εκδόσεις Κοροντζή· ποιητικές μεταφράσεις του, κυρίως του Baudelaire, με τον οποίο ασχολήθηκε πολύ συστηματικά, περιλαμβάνονται σε σύγχρονες ανθολογίες γαλλικής ποίησης, όπως η β έκδοση της *Ανθολογίας της Γαλλικής ποίησης* του Χριστόφορου Λιοντάκη (2009), αλλά και αρμενίζουν στο διαδίκτυο·³ οι δε θεατρικές μεταφράσεις του παριστάνονται, όπως προκύπτει από μια πρώτη έρευνα, ως τις αρχές του 21^{ου} αιώνα.⁴

¹ Ο Σημηριώτης υπογράφει τα έργα του ως Γεώργιος, Γιώργος και Γιώργης Σημηριώτης, με την τελευταία παραλλαγή να αποτελεί, όπως προκύπτει από χειρόγραφα του και τις πηγές, την προσφιλέστερη επιλογή του.

² <https://bit.ly/2GtDZIJ>.

³ Μια απλή αναζήτηση στο διαδίκτυο για μεταφράσεις του Σημηριώτη (λέξεις-κλειδιά: Σημηριώτης-μετάφραση), δίνει πάρα πολλά και διαφορετικά αποτελέσματα, σε ορισμένες περιπτώσεις και με κριτικά σχόλια. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ωστόσο το γεγονός ότι πρόκειται κυρίως για μεταφράσεις του Baudelaire, ένα ζήτημα στο οποίο θα επανέλθουμε στη συνέχεια.

⁴ Παραθέτουμε ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία για παραστάσεις μεταφρασμένων θεατρικών του μετά τον θάνατό του:

Μολιέρου, *Ταρτούφος*, ΚΘΒΕ, σκην. Κυριαζής Χαρατσάρης. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Κεντρική Σκηνή, 19.1.1968-3.3.1968. Εαρινή περιοδεία, 8.3.1968-19.3.1968. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Κεντρική Σκηνή, 9.4.1968-21.4.1968. Εαρινή περιοδεία, 30.4.1968-4.5.1968).

Μολιέρου, *Φιλάργυρος*, ΚΘΒΕ, σκην. Θάνος Κωτσόπουλος, Δημοτικό θέατρο Λαμίας, 9.10.1970 και Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Κεντρική Σκηνή, 3.12.1970. Θέατρο Τέχνης, Εύης Γαβριηλίδης, 4.11.2005, μετάφραση διασκευασμένη από τον Γιάννη Βαρβέρη. Ο Γεωργουσόπουλος χαρακτηρίζει τη μετάφραση του Σημηριώτη «γερασμένη αλλά θεατρικά γόνιμη» (2005, 24)· ο ίδιος ο Γαβριηλίδης εξηγεί την επιλογή της μετάφρασης: «διότι μύριζε ευχάριστη ναφθαλίνη του παρελθόντος» και της

Η δεύτερη διαπίστωση αφορά το γεγονός ότι, παρά την έντονη, διαχρονική αυτή παρουσία του, ο Σημηριώτης, ως ένα από τα «ιστορικά υποκείμενα που μεταφράζουν για άλλα ιστορικά υποκείμενα» και που αποτελούν ή θα όφειλαν να αποτελούν αντικείμενο της ιστορίας της μετάφρασης (Meylaerts 2006, 59), παραμένει ως επί το πλείστον άγνωστος —όπως άλλωστε και ως ποιητής και δραματουργός. Τα εργοβιογραφικά στοιχεία που μπορεί κανείς να βρει γι' αυτόν στα βιογραφικά λεξικά είναι λιγοστά και, όπως αποδείχτηκε, συχνά ελλιπή και/ή εσφαλμένα, και το πρόσωπό του είναι τόσο υποφωτισμένο, που η κατά Venuti αφάνεια του μεταφραστή (1995), ως γενική συνθήκη του μεταφραστικού επαγγέλματος, και η παραδοχή ότι γενικότερα οι «σύγχρονες κοινωνιογραφίες της επαγγελματικής διαδρομής μεμονωμένων μεταφραστών σπανίζουν» (Simeoni 1998, 31), δεν αρκούν για να εξηγήσουν αυτή την αναντιστοιχία.

Αφετηρία για την έρευνά μας αποτέλεσε αυτή η αντίφαση, καθώς και η θέση ότι οι κοινωνιογραφίες μεμονωμένων μεταφραστών φωτίζουν στην πραγματικότητα, πέραν των συγκεκριμένων προσώπων, τη λογοτεχνία, τη μετάφραση, τον πολιτισμό και τις διαπολιτισμικές σχέσεις, στην αλληλεπίδραση μεταξύ τους και με άλλα συστήματα-πεδία της κοινωνίας σε μια συγκεκριμένη ιστορική στιγμή —μέσα από το πρίσμα του ερευνητή, που είναι πάντα χρωματισμένο (Pym 2014, 29; Bastin 2006, 123).⁵

Η προσέγγισή μας τοποθετείται στη συμβολή της ιστορίας και της κοινωνιολογίας της μετάφρασης, των οποίων η συνέργεια αναγνωρίζεται και θεωρητικά, ειδικά σε σχέση με τη μελέτη του προσώπου και της διαδρομής του μεταφραστή ως δρώντος υποκειμένου (Chesterman 2006, 14). Ειδικότερα, τοποθετείται στο πεδίο της κατά Pym *αρχαιολογίας* (archaeology) της μετάφρασης,⁶ ως ενός «συνόλου λόγων που επιδιώκουν να απαντήσουν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στο σύνθετο ερώτημα 'ποιος μετέφρασε τι, πώς, που, πότε, για ποιον και με τι αντίκτυπο» και περιλαμβάνει «τα πάντα, από την κατάρτιση καταλόγων ως τη βιογραφική έρευνα για μεταφραστές» (2014, 5).⁷ αλλά, έστω και περιορισμένα για λόγους οικονομίας, και στο πεδίο της *εξήγησης* (explanation), η οποία διερευνά τα πολλαπλά *γιατί* που προκύπτουν από τα αρχαιολογικά δεδομένα (Pym 2014, 6). Η εξήγηση, στην προκειμένη περίπτωση, βασίζεται σε εργαλεία της κοινωνιολογίας του Pierre Bourdieu, όπως το *πεδίο* (champ) και το *habitus*, τα οποία προτιθέμεθα σε μια επόμενη φάση να συνδυάσουμε με την *ανάλυση δικτύων* (analyse des réseaux), όπως την ορίζει η Gisèle Sapiro, όχι

διασκευής: «αχ, όχι διασκευή, απλώς ο Γιάννης είχε την καλοσύνη να ψιλορετουσάρι την παλιά μετάφραση αντικαθιστώντας μερικές λέξεις που δεν είναι τόσο θεατρικές ή και κατανοητές πια, ώστε να φτάνει το κείμενο χωρίς εμπόδια στον θεατή» (Αγγελικόπουλος, 2005, 15). ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας, σκην. Γιάννης Καραχισαρίδης (καλοκαίρι 1995).

Το 1983, ο *Κουρέας της Σεβίλλης* παριστάνεται από τον θίασο Καφεθέατρο Θεσσαλονίκης, σε σκηνοθεσία Δέσποινας Πανταζή.

Οι πληροφορίες προέρχονται από το αρχείο του ΕΛΙΑ και τον τύπο.

⁵ Βλ. σχετικά και την κατά Bourdieu έννοια της συμμετοχικής αντικειμενοποίησης (objectivation participante) (2005).

⁶ Ο όρος «αρχαιολογία» στον Pym δεν έχει καμία φουκωική συνδήλωση, όπως άλλωστε επισημαίνει και ο ίδιος (2014, 5). Αντιθέτως, ο Bandia, εξετάζοντας τον αντίκτυπο του μεταμοντερνιστικού λόγου στην ιστορία της μετάφρασης, επιφυλάσσει ιδιαίτερη θέση στη φουκωική αντίληψη της ιστορίας (2006, 49-50).

⁷ Οι μεταφράσεις των παραθεμάτων είναι δικές μας, εκτός αν υπάρχει σχετική παραπομπή.

ως θεωρία που θα έρχεται σε αντίθεση με την κατά Bourdieu θεωρία του πεδίου, αλλά ως μέθοδο εξερεύνησής του (2006, 46).

Θεωρούμε έτσι το λογοτεχνικό σύστημα ως «πεδίο δυνάμεων που ασκούνται σε όλους όσους εισέρχονται σ' αυτό, και με τρόπο διαφορετικό, αναλόγως με τη θέση που καταλαμβάνουν εντός του [...], όπως και ως ένα πεδίο ανταγωνιστικής διαπάλης, που προσπαθεί να διατηρήσει ή να μετασχηματίσει το συγκεκριμένο πεδίο δυνάμεων» (Bourdieu 1991, 4-5)· και το habitus ως εσωτερίκευση των δομών που καθοδηγεί ασύνειδα την αντίληψη και τη δράση των υποκειμένων, ως ένα σύστημα «διαθέσεων σε σχέση με την πρακτική», μια «παραγωγική αυθορμησία που επιβεβαιώνεται στην απροσχεδίαστη αντιμετώπιση διαρκώς νέων καταστάσεων» (1986, 40). Έτσι, συγκεκριμένα, με αναφορά στον μεταφραστή ως πολιτισμικό και διαπολιτισμικό δρώντα (Meylaerts 2006, 61):

το εκάστοτε πολιτισμικό δρών υποκείμενο εμφανίζεται ως ένα πολύπλοκο δημιούργημα πολλαπλών διεργασιών κοινωνικοποίησης, οι οποίες κατανέμονται σε πολλούς και διαφορετικούς θεσμούς (οικογένεια, σχολείο, φίλοι, εργασία, γειτονιά, και ούτως καθεξής). Οι στάσεις, οι αντιλήψεις και οι πρακτικές του είναι αποτέλεσμα μιας ασταθούς διάδρασης ανάμεσα σε πολλά, διαφορετικά είδη habitus, τα οποία θέτουν υπό αίρεση την ενότητα και διάρκεια του ατομικού προσώπου (Simeoni 1998; Lahire 2001).

Η μελέτη μας για τη ζωή και για το έργο του Σημηριώτη βασίζεται, πέραν των δευτερογενών πηγών, σε χειρόγραφες πηγές, όπως η αυτοβιογραφία του Σημηριώτη με τίτλο *Η ζωή ενός μποέμ*, την οποία έγραψε σε ηλικία ογδόντα ετών, όπως σημειώνει στο «Υστερόγραφο» του, και καλύπτει την παιδική και νεανική του ηλικία, ως τα πρώτα ταξίδια του στο Παρίσι (αρχείο Άγγελου Σημηριώτη, ΕΛΙΑ)· η διαθήκη του (αρχείο Αγνή Ρουσοπούλου, ΑΣΚΙ) και ορισμένες χειρόγραφες μεταφράσεις (αρχείο Πέλου Κατσέλη, ΕΛΙΑ). Βασίζεται επίσης σε έντυπες πηγές από τη βιβλιοθήκη του ΕΛΙΑ, την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (ΕΒΕ), την Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΑΠΘ (ΑΠΘ), τη Βιβλιοθήκη της Βουλής (ΒΒ), τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης (ΠΚ), στα ΑΣΚΙ, τη Βιβλιοθήκη του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ), αρχεία εκδοτών, παλαιοβιβλιοπωλεία και στα αρχεία των εφημερίδων *Εφημερίς*, *Εμπρός*, *Πρωΐα*, *Πατρίς*, *Σκριπ*, *Ελεύθερον Βήμα*, *Αθηναϊκά Νέα*, *Τα Νέα*, *Η Καθημερινή*.⁸

⁸ Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στην υπεύθυνη του Τμήματος Λογοτεχνικών Αρχείων του ΕΛΙΑ Σοφία Μπόρα· στον δικηγόρο, θαυμαστή του Γιώργη Σημηριώτη Άρη Λειβαδά, που μας έδωσε πρόσβαση στην πολύτιμη βιβλιοθήκη του· στον υποψήφιο διδάκτορα νεοελληνικής φιλολογίας Γιώργο Μιχαηλίδη, για τη βοήθειά του όσον αφορά τις ρωσικές μεταφράσεις του μεσοπολέμου, αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής του· στον ερευνητή του Σκαρίμπα Συμεών Σταμπουλού, για τη συνδρομή του με πληροφορίες όσον αφορά τη σχέση Σημηριώτη–Σκαρίμπα· στην υπεύθυνη του Τμήματος Παραστατικών Τεχνών του ΕΛΙΑ Κωνσταντίνα Σταματογιαννάκη και στην υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης του ΕΛΙΑ Μαρία Αρβανιτάκη· στην υπεύθυνη Βιβλιοθήκης–Αρχείου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών Βαρβάρα Κοντογιάννη· στην υπεύθυνη Κλειστών συλλογών της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης Ελένη Κωβαίου· στην εφημερίδα *Καθημερινή*, για την πρόσβαση στο ηλεκτρονικό αρχείο της· στις-στους βιβλιοθηκονόμους της Εθνικής Βιβλιοθήκης· τέλος στη διευθύντρια της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ Κατερίνα Νάστα και στις-στους βιβλιοθηκονόμους του ΑΠΘ, για την αμέριστη υποστήριξή τους σε διαρκή βάση και ειδικά μέσα στις αντίξοες συνθήκες του κορωνοϊού.

Γιώργης Σημηριώτης: σύντομη εργοβιογραφία

Όπως επισημαίνει η Guzmán, επιχειρώντας να δώσει συγκεκριμένη μορφή στην κοινωνιογραφία για την οποία κάνει λόγο ο Simeoni, «η κοινωνιογραφία ενός μεταφραστή περιλαμβάνει τη βιογραφία του μεταφραστή και προχωράει πέρα από αυτή». (2013, 177). Εξού και η έρευνά μας επεδίωξε αρχικά να ανασυστήσει, στον βαθμό του δυνατού, την προσωπική και επαγγελματική διαδρομή του Σημηριώτη, την οποία παρουσιάζουμε στη συνέχεια. Οι πληροφορίες για τα παιδικά και νεανικά του χρόνια προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από την αυτοβιογραφία του, στην οποία παραπέμπουμε μόνο σε περίπτωση παραθεμάτων. Πρόκειται για τέσσερα χειρόγραφα τετράδια, που απόκεινται στο αρχείο του Άγγελου Σημηριώτη στο ΕΛΙΑ.

Ο Γιώργης Σημηριώτης γεννήθηκε, κατά δήλωσή του στην αυτοβιογραφία του, το 1883 στη Μυτιλήνη.⁹ Γονείς του ήταν ο Θεμιστοκλής Σημηριώτης, και η Αναστασία, το γένος Κωνσταντινίδη, η οποία πέθανε νέα, σε ηλικία 43 ετών. Είχε τέσσερα αδέρφια, τον Άγγελο, τη Θηρεσία, τον Σπύρο και τον Κώστα. Αρχοντική στο παρελθόν, η οικογένειά του αντιμετώπιζε, στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, πολύ σοβαρές οικονομικές δυσκολίες. Μεγάλωσε στη Μυτιλήνη, τόπο καταγωγής της μητέρας του, όπου ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Ο ίδιος περιγράφει τον εαυτό του ως παιδί ζωηρό και σκανταλιάρικο, που δεν αγαπούσε ιδιαιτέρως τα μαθήματα του σχολείου, ειδικά την Αριθμητική και τη Γεωμετρία, αλλά τον έλκυαν η Γεωγραφία και η Ιερή Ιστορία «για τις ζωγραφιές της και τα δραματικά πάθη του Χριστού» (*Η ζωή ενός μποέμ*, Τετράδιο 2^ο, σ. 2) —στα είκοσί του χρόνια, θα σκεφτεί για λίγο το ενδεχόμενο να γίνει παπάς. Δεν συνέχισε τις σπουδές του μετά το Γυμνάσιο, αλλά έμαθε καλά τα γαλλικά, χωρίς δάσκαλο και βασιζόμενος στα γαλλικά του σχολείου και σε «βοηθητικά βιβλία», προκειμένου να βρει κάποια δουλειά, αφού «είναι όμορφη Γλώσσα η Γαλλική, και τη μεταχειρίζονται σχεδόν παντού στην εμπορική και πολιτική αλληλογραφία και μπορεί να συνεννοηθεί κανείς όπου κι' αν πάει μ' αυτήν» (*Η ζωή ενός μποέμ*, Τετράδιο 1^ο, σ. 2).

Πράγματι, εργάζεται για λίγο ως γραμματικός στο μεγαλύτερο υποδηματοποιείο της Μυτιλήνης, αλλά πλήττει αφόρητα και το σκάει κρυφά με το διαβατήριό ενός φίλου του για τη Σμύρνη, όπου δουλεύει ο αδελφός του Σπύρος, με την ελπίδα να βρει εκεί κάποια πιο ενδιαφέρουσα δουλειά. Συλλαμβάνεται εξαιτίας του δανεικού διαβατηρίου, φυλακίζεται, ο αδελφός του τον βγάζει από τη φυλακή και τον στέλνει στην Κωνσταντινούπολη, στον μεγάλο αδελφό τους Άγγελο, καθηγητή στην Εμπορική

⁹ Πριν την ανακάλυψη της αυτοβιογραφίας του, μας δημιουργήθηκαν ερωτηματικά ως προς τη χρονολογία και τον τόπο γέννησής του από τις δευτερογενείς πηγές, οι οποίες έδιναν σχετικά αντικρουόμενες πληροφορίες. Π.χ. στο λήμμα του Π. Ν. Παππά στον 21ο τόμο της *Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας Π. Δρανδάκη* (χ.χ., 729) και στο λήμμα στο *Λεξικό της νεοελληνικής λογοτεχνίας* (2007), το οποίο υπογράφει ο Αλέξης Ζήρας, αναφέρεται ότι γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1878· στο λήμμα του Χρήστου Σολομωνίδη στη *Μεγάλη εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής λογοτεχνίας: από τον 10ο αιώνα μ.Χ. μέχρι σήμερα* (χ.χ., 142-143), αναφέρεται ότι γεννήθηκε στο Αδραμύτιο το 1879. Στην δε αναγγελία του θανάτου του στην εφημερίδα *Η Καθημερινή*, αναφέρεται ότι γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1884 (21.7.1964, σ. 2). Σημειώνουμε ωστόσο ότι στο Μητρώο Αρρένων Μυτιλήνης είναι δηλωμένος ως γεννηθείς το 1874 ενώ στη ληξιαρχική πράξη θανάτου του στο Ληξιαρχείο Νέας Σμύρνης, το 1964, αναφέρεται ότι πεθαίνει σε ηλικία 90 ετών, κάτι που συμφωνεί με τη χρονολογία γέννησης του Ληξιαρχείου Μυτιλήνης. Οι χρονολογίες αυτές δεν ταιριάζουν με την ημερομηνία γέννησης που δίνει ο ίδιος στην αυτοβιογραφία του.

Σχολή της Χάλκης και ήδη αρκετά γνωστό ποιητή. Εκεί εργάζεται σε ένα γραφείο διαμετακομιστικού εμπορίου και στη συνέχεια, όταν ο Άγγελος φεύγει για τη Σμύρνη, με την πρόθεση να εκδώσει το περιοδικό *Ανατολή*, παραμένει ως συνεργάτης και αντιπρόσωπος του περιοδικού στην Πόλη. Θα φύγει από την Πόλη για την Αθήνα μετά την απόπειρα δολοφονίας του σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ από Αρμένιους πατριώτες το 1905, όταν λόγω της λογοκρισίας θα κλείσει η *Ανατολή*.

Ο Σημηριώτης θα επιστρέφει συστηματικά στον γενέθλιο τόπο του και θα διατηρήσει στενές σχέσεις με λογίους και δημιουργούς της Μυτιλήνης, όπου θα γνωρίσει την αγαπημένη δεύτερη σύζυγό του Μαρία Φραήτσα Λογοθέτη, η οποία πέθανε τον Δεκέμβριο του 1937, όπως μας λέει ο ίδιος στην ποιητική συλλογή *Ave Maria* (1937, 64). Θα διατηρήσει επίσης επαφές με τις ελληνικές κοινότητες της Μικράς Ασίας, ειδικά της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης, οι οποίες δεν θα σταματήσουν παρά με τη Μικρασιατική καταστροφή.

Στην Αθήνα, πιάνει δουλειά σε ένα παραγγελιοδοχικό γραφείο, όπου γνωρίζει τον νεαρό ποιητή Πέτρο Ραΐση. Μαζί συχνάζουν στους λογοτεχνικούς κύκλους, στο καφενείο «Νέο Κέντρο», όπου ο Στέφανος Μαρτζώκης συγκεντρώνει γύρω του νέους ποιητές και όπου ο Σημηριώτης θα γνωρίσει, κατά τα λεγόμενά του, πολλούς νέους ποιητές της εποχής, από τον Άγγελο Σικελιανό, τον Κώστα Ουράνη, τον Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, τον Ρώμο Φιλύρα και τον Τέλλο Άγρα ως τον Στέφανο Δάφνη, τον Σωτήρη Σκίπη, τον Νίκο Πετιμεζά-Λαύρα, τον Γιάννη Σκαρίμπα και τον Γιώργο Τσουκαλά. Το 1905 δημοσιεύει στην Αθήνα την πρώτη ποιητική συλλογή του, *Τραγούδια*, και μαζί με τον Πέτρο Ραΐση εκδίδουν το περιοδικό *Άτλας. Μηνιαίον φιλολογικόν και οικογενειακόν περιοδικόν εικονογραφημένον* (Καράογλου 2007, 142-143· Βαλέτας 1939, 74).¹⁰ Το περιοδικό χρηματοδοτείται από τους εμπόρους με τους οποίους συναλλάσσεται ο Σημηριώτης ως υπάλληλος του παραγγελιοδοχικού γραφείου, καθώς περιέχει διαφημίσεις.

Στους λογοτεχνικούς και καλλιτεχνικούς κύκλους, γνωρίζει την σαρανταπεντάχρονη, εύπορη γερμανίδα φιλότιχη Έλενα Ταμ, αδελφή του Καρόλου Μπεκ, εταίρου στο μεγάλο βιβλιοπωλείο «Μπεκ και Μπαρτ» στην οδό Μητροπόλεως στο Σύνταγμα και χήρα του ιερέα του βασιλιά Γεωργίου Α' Ερνέστου Ταμ. Η Ταμ τον ερωτεύεται παράφορα και, παρά τις αρχικές του επιφυλάξεις καθώς ο ίδιος δεν τρέφει ερωτικά αλλά μόνο φιλικά αισθήματα για το πρόσωπό της, παντρεύονται. Δοκιμάζει τις δυνάμεις του στο θέατρο με την τραγωδία *Ερμιόνη*, την οποία ανεβάζει η Μαρίκα Κοτοπούλη με χρηματοδότηση της γυναίκας του και η οποία κατεβαίνει από την πρεμιέρα ήδη, μετά από γενναίο «μαξιλάρωμα». Παράλληλα, γράφει με τον Πέτρο Ραΐση ένα ιστορικό δράμα με τίτλο *Ροβεσπιέρος*, το οποίο φιλοδοξούν να ανεβάσουν στην Comédie Française. Πηγαίνουν μαζί με τον Ραΐση στο Παρίσι. Ο φυματικός Ραΐσης είχε αρρωστήσει σοβαρά στη διάρκεια του δύσκολου ταξιδιού τους με το πλοίο, το οποίο είχαν επιλέξει για λόγους οικονομίας, και μένει κλεισμένος στο δωμάτιο της πανσιόν τους, ενώ ο Σημηριώτης, μαγεμένος από το μυθικό για τον ίδιο αλλά και για τους έλληνες ποιητές και λογίους εν γένει Παρίσι, γνωρίζει τον Jean Moréas και την

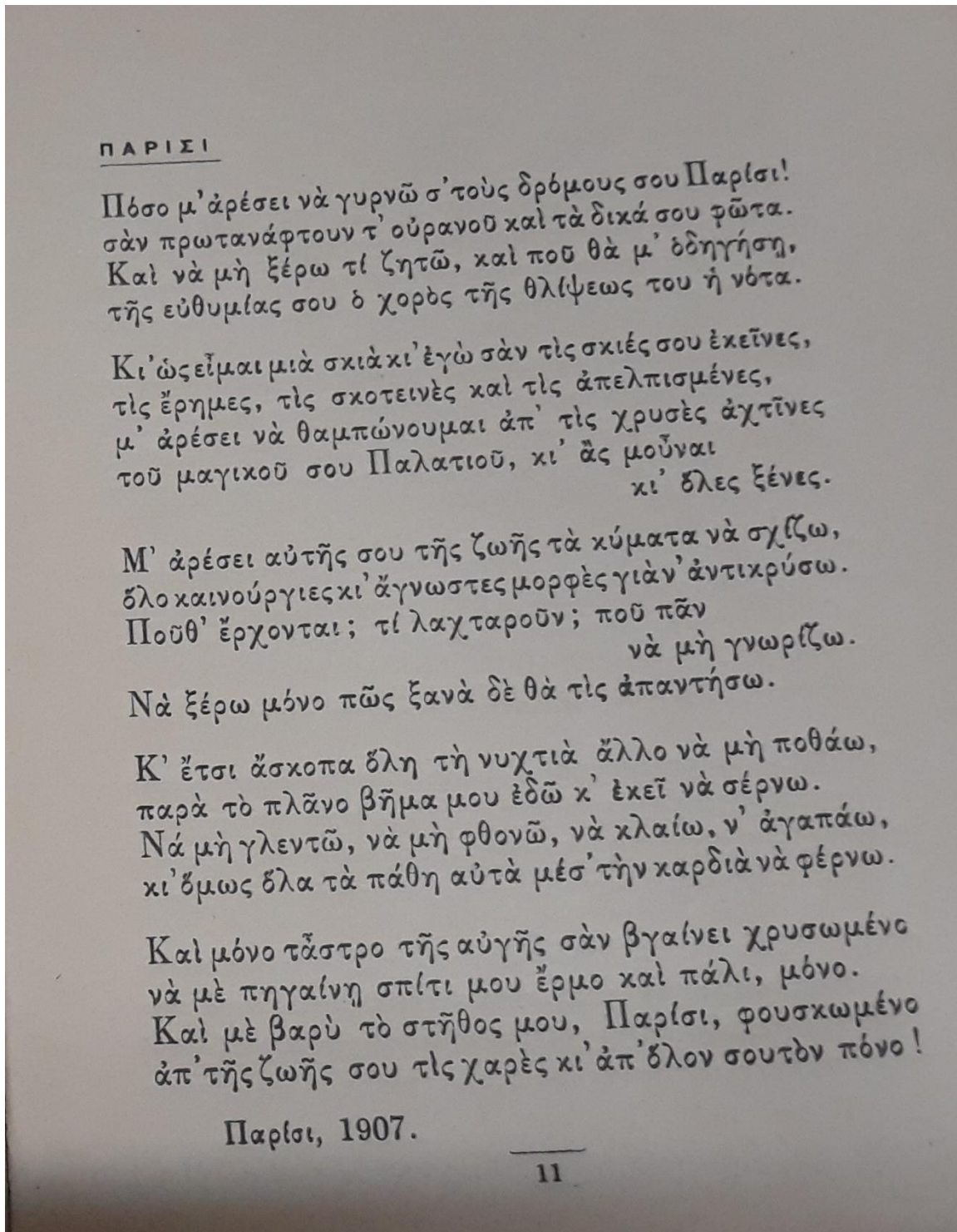
¹⁰ Ο Καράογλου αναφέρει με ερωτηματικό μια πρώτη περίοδο του περιοδικού το 1904, με βάση μια αγγελία στο περιοδικό *Έσπερος* (1996, 142-143). Προφανώς πρόκειται για άλλο περιοδικό, όπως προκύπτει από την αυτοβιογραφία του Σημηριώτη και τη ρητή αναφορά του στην αναχώρησή του από την Πόλη για την Αθήνα μετά την απόπειρα δολοφονίας του σουλτάνου τον Ιούλιο του 1905.

«πράσινη νεράιδα», το αφέντι, συναναστρέφεται ποιητές και καλλιτέχνες, πόρνες και φτωχές εργάτριες —οι γυναίκες βρίσκονται στο επίκεντρο της αυτοβιογραφίας του— και διάγει βίο μποέμ.

Προφανώς το σχέδιό τους σχετικά με την Comédie Française ναυαγεί. Ο Ραΐσης επιστρέφει στην Ελλάδα όπου και πεθαίνει. Λίγο αργότερα τον ακολουθεί και η γυναίκα του Σημηριώτη. Μετά τον θάνατό της, ο Σημηριώτης, στον οποίο η γυναίκα του έχει κληροδοτήσει είκοσι χιλιάδες δραχμές, γυρίζει στο Παρίσι, όπου θα μείνει για δυο χρόνια. Στη συνέχεια θα ταξιδέψει στην Ευρώπη και στην Αμερική και θα ζήσει, όπως μας λέει στο «Υστερόγραφο» της αυτοβιογραφίας του, έξι μήνες στη Νάπολη, ένα χρόνο στη Δρέσδη, δύο χρόνια στο Νταβός και τρία χρόνια στη Νέα Υόρκη.

Οι δύο επόμενες ποιητικές συλλογές του, *Τα γαλανόλευκα τραγούδια στη μεγάλη και δοξασμένη πατρίδα μας*¹¹ και *Τα μοιραία*, θα δημοσιευτούν στη Σμύρνη το 1909. Το 1912, εκδίδεται στη Νέα Υόρκη η συλλογή του *Γκρεμισμένοι Βωμοί* από το Τυπογραφείο "Ο Κόσμος", στην οποία παρακολουθούμε τα ταξίδια του. Διαβάζουμε ποιήματα γραμμένα στο Παρίσι το 1907-1908, στην Αθήνα και στην Κωνσταντινούπολη το 1910, στη Νέα Υόρκη το 1911. Στην ποίησή του, όπου κυριαρχεί η νεορομαντική μελαγχολία, είναι ήδη εμφανής ο αριστερός πολιτικός προσανατολισμός του. Καταγγέλλει την φτώχεια και την αδικία, ειδικά στην ενότητα «Οι απόκληροι». Ορισμένα από τα ποιήματα της ενότητας αυτής θα τα συμπεριλάβει στη συλλογή του *Εμείς κι' αυτοί. Τραγούδια της φτωχολογιάς* (1956). Στους *Γκρεμισμένους βωμούς* είναι πάντως εξίσου εμφανής η μαγεία που του ασκεί το Παρίσι (1912, 11):

¹¹ Δεν έχουμε δει αντίτυπο της συλλογής. Ο τίτλος από τη *Σμυρναϊκή βιβλιογραφία* (Πετροπούλου 2020), όπου σημειώνεται ότι το αντίτυπο απόκειται στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σάμου, η οποία σε σχετικό αίτημά μας δεν το έχει, προς το παρόν τουλάχιστον, εντοπίσει. Στα «έργα του ιδίου» στα *Μοιραία* αναφέρεται με τον τίτλο *Τα Γαλανόλευκα (Πατριωτικά τραγούδια)*, με χρονολογία έκδοσης το 1909. Στον Βαλέτα, η συλλογή φέρεται, προφανώς εσφαλμένα, να έχει εκδοθεί με τον τίτλο *Γαλανόλευκα ποιήματα* το 1910 στη Νέα Υόρκη (1939, 84).

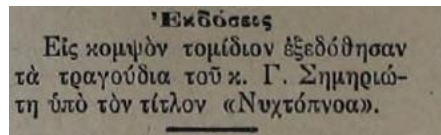

Εικόνα 1. Το ποίημα «Παρίσι» ἀπὸ τὴ συλλογὴ *Γκρεμισμένοι βωμοί* (1912, 11).

Ἡ ποιητικὴ καὶ μεταφραστικὴ σταδιοδρομία του ξεκινοῦν ταυτόχρονα, ὡς ὄψεις ἐνὸς ἐνιαίου δημιουργικοῦ ἔργου. Ἡ πρώτη συλλογὴ του, *Τραγούδια*, κλείνει με μιὰ παράφραση τοῦ λόρδου Βύρωνα, «Τὸ κύκνειο τραγούδι τοῦ Βύρωνα» Στὴ συλλογὴ *Τα*

Μοιραία ενσωματώνει στο τέλος μεταφράσεις ξένων ποιητών και δύο ενδογλωσσικές μεταφράσεις, ενός συντομώτατου επιγράμματος και της *Μήδειας* του Ευριπίδη. Επιστρέφοντας ενδιάμεσως από τα ταξίδια του, αλλά και ενόσω βρίσκεται στο εξωτερικό, συνεργάζεται με διάφορα περιοδικά. Για παράδειγμα, στέλνει από το Παρίσι συνεργασίες στο λεσβιακό περιοδικό *Χαραυγή* (Μίσσιος 1994α, 63) και δημοσιεύει ποιήματα των Baudelaire, Leconte de Lisle, Musset και το θεατρικό έργο *Σαντεκλέρ* (*Chantecler*) του Edmond Rostand σε περιοδικά του ευρύτερου ελληνισμού (*Νέα ζωή*, *Κλειώ*, *Κόσμος* και *Τέχνη* της Σμύρνης και *Κόσμος* της Αλεξάνδρειας) (Παπαλεοντίου 1998).¹² Θα συνεχίσει να συνεργάζεται περιστασιακά με αυτά και άλλα περιοδικά, συγκαταλεγόμενος κατά τον Παπαλεοντίου στους είκοσι πιο παραγωγικούς μεταφραστές του ευρύτερου ελληνικού χώρου στο διάστημα 1880-1930 (1998, 21). Το 1913 εκδίδει στην Αθήνα την πρώτη του ανθολογία μεταφρασμένης γαλλικής ποίησης, *Ανθολογία των γάλλων λυρικών ποιητών του δεκάτου ενάτου αιώνας (1800-1900)*, η οποία εγκαινιάζει το συστηματικό έργο του μετάφρασης και αναμετάφρασης της γαλλικής ποίησης.

Μετά από μια δεκαετία περιδιάβασης στους ξένους τόπους, επιστρέφει οριστικά στην Αθήνα, όπου θα δραστηριοποιηθεί ως μεταφραστής, εκδότης και συνεργάτης πολλών περιοδικών, συνεχίζοντας παράλληλα το δημιουργικό του έργο στην ποίηση και το θέατρο. Το 1917, εκδίδει μαζί με τον μυτιληνιό δημοσιογράφο, ποιητή, μεταφραστή και μαχητικό δημοτικιστή Θεόδωρο Έξαρχο,¹³ για δύο περίπου μήνες το εβδομαδιαίο σατιρικό περιοδικό *Άνω-Κάτω* (Βαλέτας 1939, 108, Μίσσιος 2009, 592),¹⁴ όπως και τον πρώτο τόμο της *Γαλλικής Ανθολογίας*. Το 1919 εκδίδει στην Αθήνα την ποιητική συλλογή *Νυχτόπνοα*.¹⁵

Εικόνα 2. *Ελεύθερος Λόγος* Μυτιλήνης, 15.6.1919, σ. 2.

Την περίοδο αυτή δημοσιεύει πολλά ποιήματα του Baudelaire στην εφημερίδα *Έθνος* και στο περιοδικό *Ελληνική Επιθεώρησης* (Κατσιμπαλης 1956), συνεχίζει να συνεργάζεται με τα περιοδικά της Αθήνας και του μείζονος ελληνισμού, με το μυτιληνιό

¹² Βλ. Λευτέρης Παπαλεοντίου, "Από την Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη ως την Κύπρο και τις ελληνικές παροικίες της Αιγύπτου", στο Β. Βασιλειάδης (επιμ.), "Λογοτεχνικές μεταφράσεις προς τη νέα ελληνική. Η μεταφραστική παραγωγή του μείζονος ελληνισμού την περίοδο 1880-1930", Πύλη για την ελληνική γλώσσα (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας 2006-2008), http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/bibliographies/to_greek/index.html.

¹³ Το περιοδικό *Νεότης. Όργανο των δημοτικιστών Σμύρνης και Αϊντινίου* (1909-1913), το οποίο ίδρυσε, ήταν το πρώτο περιοδικό που υποστήριζε τον δημοτικισμό στη Σμύρνη και συνάντησε μεγάλες αντιδράσεις, παρότι είχε επιφανείς συνεργάτες, όπως ο Κωστής Παλαμάς, ο Στράτης Μυριβήλης, ο Νίκος Καρβούνης κ.ά. Στη συνέχεια ο Έξαρχος θα εκδώσει στην Αθήνα το περιοδικό *Φύλλα* (1916-1917), στο οποίο και πάλι συνεργάζεται μια πλειάδα σημαντικών συγγραφέων και ποιητών, πολλοί από τους οποίους είναι λεσβιακής καταγωγής (Μίσσιος 1994β, 142-149· Καραόγλου 1998, 237-239).

¹⁴ Ο Βαλέτας αναφέρει τον Θ. Έξαρχο, εκ παραδρομής προφανώς, ως Μ. Έξαρχο. Το σχολιάζει ο Μίσσιος, με αναφορά και σε σχετικό σχόλιο του Κ. Μ. Μιχαηλίδη (1994β, 142-143).

¹⁵ Δεν έχουμε εντοπίσει αντίτυπο της συλλογής. Πέραν της αναγγελίας της έκδοσης υπάρχει μια κριτική του Ρώμου Φιλύρα για τη συλλογή στην εφημερίδα *Νέα Ελλάς*, 3.10.1920.

περιοδικό *Τα Νιάτα* (Τσικνάκης 1986, 99-101) και το περιοδικό *Η Νεολαία* (Όργανο της Ελληνικής Κομμουνιστικής Νεολαίας και μετά το 1924 της Ομοσπονδίας των Κομμουνιστικών Νεολαιών Ελλάδας-ΟΚΝΕ) (Τσικνάκης 1986, 151, *Ελεύθερον Βήμα*, 5.8.1922, σ. 2).

Το 1921 εκδίδει την εικονογραφημένη ανθολογία *Γάλλοι ποιηταί 1800-1921*, την οποία προλογίζει ο Παύλος Νιρβάνας, σχολιάζοντας την πλούσια και ποικιλότητα άνθηση του Γαλλικού Παρνασσού στον 19^ο αιώνα, την οποία επιδιώκει να παρουσιάσει ο Σημηριώτης, τα όρια και τη συνεισφορά των ανθολογιών:

Και βέβαια μια Ανθολογία, που από ανάγκη, κορφολογεί κι' αυτή σκόρπια λουλούδια μέσα στο μεγάλο περιβόλι της Ποιήσεως, δεν μπορεί φυσικά να δώσει όλο το μέτρο της αξίας και της σημασίας μιας ποιητικής εποχής. Δίνει όμως κάτι συστηματικώτερο, μεθοδικώτερο, πιο συναρμολογημένο για μια μερική και ολοκληρωτική μαζή εντύπωσι και για μια μύησι των αμυήτων στο ποιητικό φανέρωμα μιας εποχής (β'-γ').

Εκδίδει επίσης το θεατρικό έργο *Κόκκινη Πρωτομαγιά*, *Δράμα εργατικό τρίπρακτο* (Σοσιαλιστικό Βιβλιοπωλείο), το οποίο θα ανεβάσει το 1923 στη Νέα Υόρκη ο «Σοσιαλιστικός Ερασιτεχνικός Όμιλος της Νέας Υόρκης», ενώ δεν είχε παρασταθεί, από όσο γνωρίζουμε, στην Ελλάδα, προφανώς λόγω του ιδεολογικού προσανατολισμού του (Διακουμοπούλου-Ζαραμπούκα 2018, 451).

Εικόνα 3. *Κόκκινη πρωτομαγιά*, ΑΣΚΙ.

Το 1923, εκδίδει με τα αδέρφια του το *Εξπρές: Εφημερίς πληροφοριών αγγελιών και διαφημίσεων, δισεβδομαδιαίον*. Από το τεύχος 9 του περιοδικού και εξής, προστίθεται στην εκδοτική ομάδα ο Γιώργος Τσουκαλάς, ο οποίος θα παραμείνει στενός φίλος

του Σημηριώτη ως το τέλος του βίου του. Στο επόμενο τεύχος, αρ. 10, ξεκινά η β' περίοδος του περιοδικού, που γίνεται πλέον *Εικονογραφημένον εβδομαδιαίον περιοδικόν*. Παρουσιάζει ενδιαφέρον η στήλη της αλληλογραφίας, όπου εντοπίζουμε παρατηρήσεις για τα πρωτόλεια ποιητών όπως ο Κούλης Αλέπης, που στη συνέχεια συνεργάζεται με το περιοδικό, αλλά και αισθητικές αντιλήψεις εύγλωττες για τις ίδιες τις επιλογές του Σημηριώτη, που χαρακτηρίζει σταθερά την ποίησή του «τραγούδι». Έτσι, στο τεύχος 3 της β' περιόδου, διαβάζουμε στην απάντηση στον κ. Μοντσενίγον: «το ποιηματάκι σας μολονότι γραμμένο με αίσθημα δεν ενεκρίθη γιατί είναι σ' ελεύθερο στίχο». Τέλος, το *Εξπρές*, όπως και το *Σαλόني*, όπως θα μετονομαστεί το περιοδικό από το τεύχος 10 της β' περιόδου (12.10.1924), «θέλον να βοηθήση τους νέους που ασχολούνται εις τας μεταφράσεις», προκηρύσσει μεταφραστικούς διαγωνισμούς πεζογραφίας και ποίησης, με έπαθλο 1000 δρχ. και τη δημοσίευση της μετάφρασης στο περιοδικό. Εκ παραλλήλου με το περιοδικό, οι αδελφοί Σημηριώτη κι ο Γιώργος Τσουκαλάς δημιουργούν τον ομώνυμο εκδοτικό οίκο, «Εξπρές», όπου θα εκδοθούν, μεταξύ άλλων, ορισμένες μεταφράσεις που είχαν δημοσιευτεί σε συνέχειες στο *Εξπρές* και στο *Σαλόني*.

Στο τεύχος 9, το τελευταίο του περιοδικού με τον τίτλο *Εξπρές*, όπου αναγγέλλεται η επικείμενη αλλαγή τίτλου, διαβάζουμε ότι ο Σημηριώτης βρίσκεται για δυο εβδομάδες στη γενέτειρά του Μυτιλήνη προς διάδοσιν του περιοδικού και μετά θα συνεχίσει την περιοδεία του ανά την Ελλάδα (186). Έτσι, η εφημερίδα *Ελεύθερος Λόγος* της Μυτιλήνης υποδέχεται το *Σαλόني* με ενθουσιασμό, με αναφορά στην εντοπιότητα των αδελφών Σημηριώτη και στις σχέσεις τους με το νησί:

... το "Σαλόني" είναι και θα είναι το μόνον και το καλλίτερον οικογενειακόν περιοδικόν της Ελλάδος. Η τιμή αύτη αντανακλά και εις την ιδιαιτέραν μας πατρίδαν Μυτιλήνην εκ της οποίας κατάγονται οι αδελφοί Σημηριώτη οι οποίοι επροθυμοποιήθησαν όπως μανθάνομεν ν' ανοίξωσι τα στήλας του περιοδικού των, διά να καταστήσωσιν γνωστά εις το πολύ κοινόν της Ελλάδος τα προϊόντα της τέχνης και της εμπνεύσεως των ενταύθα συναδέλφων των... (12.10.1924, σ. 2).

Το *Εξπρές* της β' περιόδου και ακόμη περισσότερο το *Σαλόني*, που θα συνεχίσει να εκδίδεται για έναν περίπου χρόνο ακόμη, έχουν πλούσια λογοτεχνική ύλη και δημοσιεύουν συστηματικά μεταφράσεις ξένων ποιητών και πεζογράφων. Τακτικοί συνεργάτες του περιοδικού είναι, μεταξύ άλλων, ο Κωστής Παλαμάς, ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, ο Σπύρος Μελάς, ο Αλέκος Φωτιάδης, ο Μιλτιάδης Μαλακάσης, ο Παύλος Νιρβάνας, η Μυρτιώτισσα και η Ρίτα Μπούμη.

Το 1927 εκδίδει για δύο περίπου μήνες το εβδομαδιαίο αθλητικό περιοδικό *Αθλητής*, με αρχισυντάκτη τον μυτιληνιό λόγιο και καθηγητή σωματικής αγωγής Κλεάνθη Παλαιολόγο (Βαλέτας 1939, 131· Μίσσιος 2009, 751). Η σημαντικότερη και πιο ολοκληρωμένη εκδοτική του προσπάθεια στον χώρο των περιοδικών θα είναι το δεκαπενθήμερο, εικονογραφημένο ποιητικό περιοδικό *Γαλλική Ανθολογία* (1.11.1936-1.4.1937) (Καράογλου 2007, 380-383)· και το επίσης δεκαπενθήμερο ποιητικό περιοδικό *Παγκόσμιος Ανθολογία Εικονογραφημένη* που διευθύνει μαζί με τον Λεωνίδα Κωνσταντινίδη (15 Απριλίου 1937 – 15 Μαρτίου 1938) (Καράογλου 2007, 407-410). Θα διευθύνει ωστόσο και την βραχύβια δεκαπενθήμερη ποιητική έκδοση *Ερωτική Ανθολογία: εκλογή από τα ωραιότερα ποιήματα ξένων και Ελλήνων ποιητών* (1947)

και θα εκδώσει το επίσης βραχύβιο δεκαπενθήμερο περιοδικό *Νέα Ελληνική Ανθολογία Εικονογραφημένη. 1870-1950* (1952).

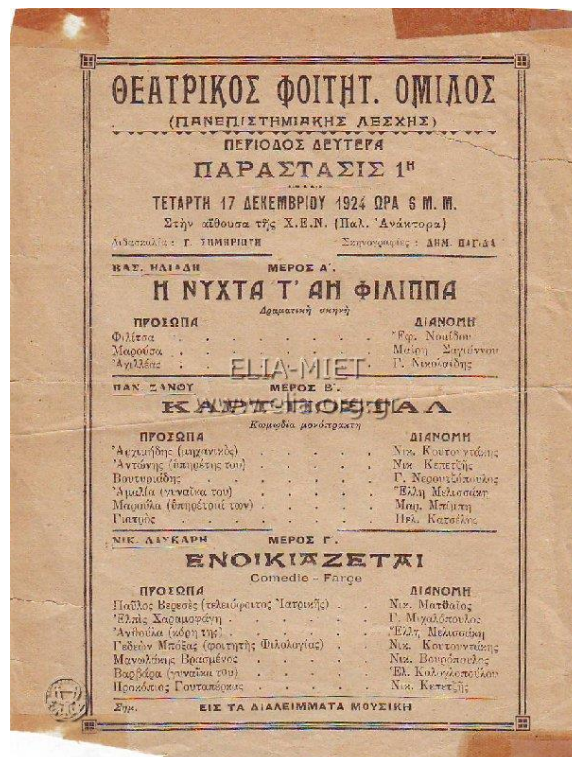
Από τη δεκαετία του '20, ο Σημηριώτης μεταφράζει συστηματικά, πέραν της ποίησης, κλασική και σύγχρονη ευρωπαϊκή πεζογραφία, κυρίως γαλλική και ρωσική, και θέατρο, και η μετάφραση αποτελεί, μαζί με τα περιοδικά και το θέατρο όπου απασχολείται ως σκηνοθέτης και καλλιτεχνικός διευθυντής, κύρια επαγγελματική, βιοποριστική δραστηριότητά του. Όλες οι μεταφράσεις του ευρωπαίων συγγραφέων γίνονται από τα γαλλικά (*Η ζωή ενός μποέμ*, Τετράδιο 1, σ. 3). Ο Γιάννης Σκαρίμπα, στο κείμενό του «Η αυτοβιογραφία μου στο γόνατο. Εντόσθια της ώρας», μας δίνει κάποιες πληροφορίες για την οικονομική του κατάσταση: μαθαίνουμε ότι το 1933-1934 ζούσε με μια «μικροσυνταξούλα των 1300 δραχμών που του είχε 'κόψει' το τότε κράτος» και ότι είχε λάβει ως αμοιβή για τη μετάφραση των *Γάμων του Φίγκαρο* το ποσό των 95.000 δραχμών, προφανώς από το Εθνικό Θέατρο όπου το έργο είχε ανέβει εκείνη τη χρονιά σε σκηνοθεσία Δημήτρη Ροντήρη. Στο κείμενο του Σκαρίμπα, ο Σημηριώτης λέει ότι είναι μαθημένος «μποέμ» κι έχει έρθει να ρωτήσει τον φίλο του πώς να ξεφορτωθεί όλα αυτά τα χρήματα που έχει κερδίσει (1978, 193).

Εικόνα 4. Η έκδοση των δύο έργων του Beaumarchais, *Ο κουρέας της Σεβίλλης και οι Γάμοι του Φίγκαρο*, εκδ. Αναγνωστίδη, 1959.

Την εποχή στην οποία διαδραματίζεται η συνάντηση με τον Σκαρίμπα, ο Σημηριώτης είναι πια πενήντα χρονών, αλλά ιδιαιτέρως ενεργός σε όλα τα πεδία. Το 1932 έχει εκδώσει το θεατρικό έργο *Ποιός; Ποιόν; Δράμα μονόπρακτο* (1932) —στο εξώφυλλο, πάνω από το όνομά του και τον τίτλο, αναγράφεται «Προλεταριακό θέατρο», η ονομασία της σειράς ενδεχομένως. Το έργο αντλεί ίσως τον τίτλο του από τη γνωστή

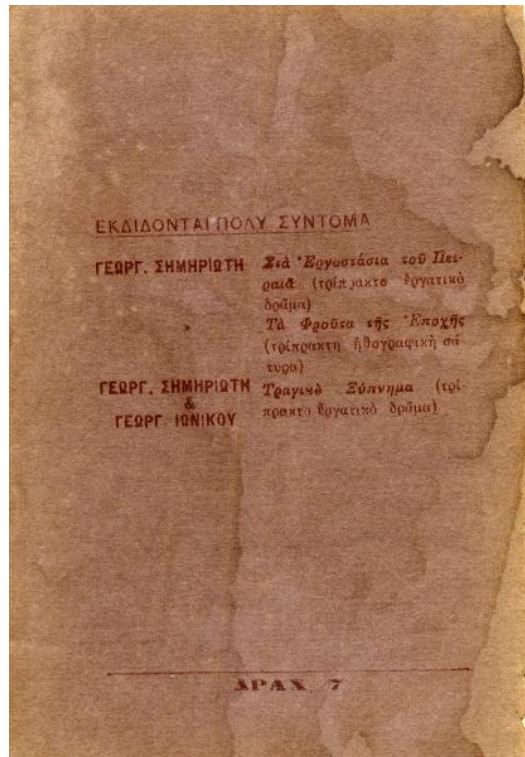
φράση του Β. Ι. Λένιν για τον ανταγωνισμό της αγοράς και του σοσιαλισμού στο πλαίσιο της ΝΕΠ, της νέας οικονομικής πολιτικής κτο κογο?, ποιος, ποιον; — δηλαδή ποιος θα νικήσει ποιον, και έχει θέμα την κινεζική επανάσταση. Νωρίτερα, έχει εκδώσει το μοναδικό του μυθιστόρημα, με τίτλο *Οι τρεις προσφυγοπούλες. Φωτιά-Αίμα-Όργια* (1928), το οποίο κρίνει αυστηρά ο Φώτος Πολίτης (*Ελεύθερον Βήμα*, 17.12.1928, σ. 2), ο οποίος θα ασχοληθεί στη συνέχεια και με τη μετάφρασή του του La Fontaine. Έχοντας διατελέσει επί σειρά ετών επικεφαλής του «Θεατρικού Φοιτητικού Ομίλου» (Χαραλαμπίδης 1985, 33-42), ο Σημηριώτης θα αναλάβει το 1937 τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή σε έναν θιάσο νέων, με πρωταγωνίστρια την πρώτη σύζυγο του Μάνου Κατράκη ηθοποιό Άννα Λώρη (Βασιλείου 2005, 66· *Ελεύθερον Βήμα*, 13.9.1937, σ. 2). Στην εφημερίδα *Αθηναϊκά Νέα* (16.9.1937), αναγγέλλεται η πρώτη παράστασή τους με το έργο *Για ένα καπρίτσιο*, στο «Κεντρικόν» στις 8 Οκτωβρίου.¹⁶ Η Βασιλείου συγκαταλέγει τον εν λόγω θιάσο στους «πρωτοποριακούς συνοικιακούς θιάσους από νέους» που, παρότι βραχύβιοι, «διαμορφώνουν εντούτοις έναν πίνακα πρωτοποριακών θιάσων και μια έντονη αθροιστική τάση εκσυγχρονιστικής αναζήτησης, έξω από το πλαίσιο της κρατικής σκηνης και σε αντίθεση με τις γνωστές πρακτικές των θιάσων των πρωταγωνιστών» (2005, 66). Ο Σημηριώτης ως θεατρικός συγγραφέας και μεταφραστής, πάντως, συνεργάζεται με σημαντικούς πρωτοποριακούς θιάσους, όπως το «Λαϊκό Θέατρο» του Βασίλη Ρώτα, αλλά και με το Εθνικό Θέατρο, όπως είδαμε, και τους θιάσους των πρωταγωνιστών.

Εικόνα 5. Πρόγραμμα του Θεατρικού Φοιτητικού Ομίλου (ΕΛΙΑ).

¹⁶ Δεν διαθέτουμε το κείμενο για να ταυτοποιήσουμε το πρωτότυπο. Η Κωνσταντινάκου στη διατριβή της (2013, 56) τοποθετεί την παράσταση στις 5 Νοεμβρίου στο Δημοτικό Θέατρο της Αθήνας και σημειώνει στο πεδίο «συγγραφέας» Roggere.

Τα περισσότερα θεατρικά του έργα που αναφέρονται στην παραστασιολογία του μεσοπολέμου (Βασιλείου 2005) και στις αναγγελίες των εφημερίδων, με εξαίρεση την *Κόκκινη Πρωτομαγιά* και το *Ποιος; Ποιον;*, δεν τα έχουμε ως σήμερα εντοπίσει — όπως το *Πώς πλουτίζουν* (1922), το *Φονικό* (1930) και την «τρίπρακτη ηθογραφική σάτυρα» *Τα φρούτα της εποχής* (1931). Στις ανακοινώσεις προσεχών εκδόσεων καταγράφονται μια σειρά από άλλα θεατρικά έργα, που δεν γνωρίζουμε όμως, προσώρας τουλάχιστον, αν τελικά εκδόθηκαν ή/και παραστάθηκαν. Αναφέρουμε ενδεικτικά το ανέκδοτο δράμα *Οι καταραμένοι*, που αναφέρεται στα «έργα του ιδίου» στη συλλογή *Τα Μοιραία*: το «τρίπρακτο εργατικό δράμα» με τίτλο *Στα εργοστάσια του Πειραιά* και το επίσης τρίπρακτο εργατικό δράμα *Τρομερό ξύπνημα*, σε συνεργασία με τον Γεώργιο Ιωνικό, που αναφέρονται στο οπισθόφυλλο του *Ποιος; Ποιον;*. Το *Τραγικό ξύπνημα* συνεχίζει να εμφανίζεται «για τύπωμα» στα «έργα του μεταφραστή» στη μετάφρασή του της *Αντιγόνης* του Σοφοκλή το 1937 (77-78), μαζί με τα *Αθηναϊκά σκάνδαλα (σατυρική ηθογραφία)*, ενώ υπάρχει και μια κατηγορία με τίτλο «Ανέκδοτα θεατρικά έργα (που παίχτηκαν και παίζονται ακόμα σε διάφορα θέατρα)», που περιλαμβάνει μεταφράσεις, κάποιες από τις οποίες θα εκδοθούν στη συνέχεια, όπως ο *Ταρτούφος* του Μολιέρου ή τα έργα του Beaumarchais. Ορισμένα άλλα έργα, τα εντοπίσαμε σε χειρόγραφο και/ή δακτυλόγραφο μορφή στο αρχείο του Πέλου Κατσέλη, όπως τα δύο θεατρικά του Alfred de Musset *Δεν μπορεί να τα σκεφτεί κανείς όλα* και *Δεν πρέπει να ορκίζεσαι για τίποτα*. Για ορισμένα έργα, όπως *Οι έμποροι της δόξας* των Marcel Pagnol & Paul Nivoix, που αναφέρονται στη βιβλιογραφία, εντοπίσαμε περαιτέρω πληροφορίες για τις παραστάσεις τους στον τύπο. Τέλος, όσον αφορά το έργο του Victor Hugo *Ο βασιλιάς διασκεδάει*, ένα απόσπασμά του περιλαμβάνεται στην έκδοση της μετάφρασης του Victor Hugo *Μπροστά τη λαιμητόμο* (βλ. εργογραφία). Για τα ακόλουθα έργα, ωστόσο, δεν έχουμε εντοπίσει, προσώρας, κανένα ίχνος: Alfred de Musset, *Τι ονειρεύονται τα κορίτσια* [*À quoi rêvent les jeunes filles*, 1832]· Théodore de Banville, *Ο ποιητής Γκρενγκουάρ* [*Gringoire*, 1866]· Jean Sarmant, *Τα ωραιότερα μάτια του κόσμου* [*Les plus beaux yeux du monde*, 1925]· Αλεξάντρ Οστρόφσκι, *Η θύελλα* [*L'orage* (Γροζα), 1859]· το ίδιο και για τα «ανέκδοτα δράματα» που αναφέρονται στο οπισθόφυλλο του α' και του β' τεύχους της *Γαλλικής Ανθολογίας 1800-1920* (1920), στα «έργα του ιδίου»: *Ο σιδερένιος αρραβώνας*, *Στα σίδερα*, *Τα καρναβάλια του έρωτα*, *Ο κληρονόμος* και το Ζ της *Οδύσσειας*, στην κατηγορία «Μεταφράσεις σε στίχους».

Εικόνα 6. Οπισθόφυλλο του θεατρικού έργου *Poies; Poion;* (1932).

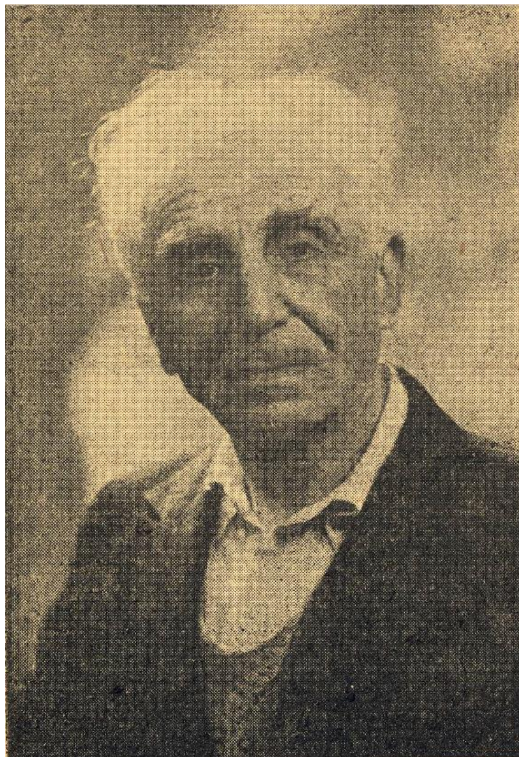
Ο Σημηριώτης κινείται στους κύκλους της κομμουνιστικής αριστεράς και δη του ΚΚΕ, όπως προκύπτει από το έργο και την πολιτική του δράση. Το 1933, για παράδειγμα, δημοσιεύει στο *Ριζοσπάστη* το ποίημα «Κάρλ Λήμπκνεχτ–Ρόζα Λούξεμπουργκ» (22.1.1933), ενώ στις δημοτικές–κοινοτικές εκλογές της 11ης Φεβρουαρίου 1934 κατεβαίνει υποψήφιος με το Ενιαίο Μέτωπο Εργατών και Αγροτών (ΚΚΕ) στην κοινότητα της Νέας Φιλαδέλφειας (Παντελόγλου 2020). Η συλλογή του *Η ρομφαία της λευτεριάς* (1945) υμνεί την αντίσταση και τον σοσιαλισμό και το 1946 δημοσιεύει στο περιοδικό της ΕΠΟΝ *Νέα Γενιά* τον «Ύμνο της ΕΠΟΝ».

Ασχολείται επίσης με τον συνδικαλισμό. Συμμετέχει στην πρωτοβουλία δημιουργίας του πρώτου σωματείου λογοτεχνών στην Ελλάδα, της Ενώσεως Ελλήνων Λογοτεχνών και εκλέγεται στο πρώτο διοικητικό της συμβούλιο (16.3.1930) (*Ελεύθερον Βήμα*, 17.3.1930, σ.2· *Πρωία*, 17.3.1930),¹⁷ και στη συνέχεια γίνεται μέλος στην Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών (ΕΕΛ). Συμμετέχει επίσης ενεργά στην Ένωση Συντακτών Περιοδικού Τύπου και στην Ένωση Συντακτών Αθηναϊκού Τύπου–ΕΣΑΤ που τη διαδέχτηκε.

Πεθαίνει, μετά από σύντομη ασθένεια, πλήρης ημερών και πάμπτωχος στην Αθήνα στις 20 Ιουλίου 1964 και κηδεύεται την επόμενη μέρα στο νεκροταφείο της Νέας Σμύρνης. Τους επικήδειους λόγους εκφωνούν ο Μέλης Νικολαΐδης για την ΕΕΛ, ο Γεράσιμος Γρηγόρης για την ΕΣΑΤ και Γιώργος Τσουκαλάς. Στην νεκρολογία του στην εφημερίδα *Τα Νέα* (22.7.1964, σ. 2), ο θάνατός του συσχετίζεται με το ζήτημα

¹⁷ Ο Σημηριώτης δεν συμμετέχει στο επόμενο διοικητικό συμβούλιο, που θα εκλεγεί τρεις μόλις μήνες αργότερα, βλ. *Πρωία*, 16.6.1930.

των συντάξεων των λογοτεχνών: «Ο θάνατος του Σημηριώτη ξανάφερε στην επικαιρότητα το φλέγον ζήτημα της συνταξιοδότησεως και ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως των λογοτεχνών. Ο ποιητής πέθανε σε ηλικία 80 χρόνων, πάμπτωχος, χωρίς την παραμικρή κρατική βοήθεια».

Εικόνα 7. Φωτογραφία του Γιώργη Σημηριώτη, από τη συλλογή του *Έτσι τραγούδησα* (1950). (Photo Σκανάτοβιτς).

Η χειρόγραφη διαθήκη του, με ημερομηνία 14 Απριλίου 1961, απόκειται στο αρχείο της Αγνής Ρουσσοπούλου στα ΑΣΚΙ (φάκελος 3), μαζί με μια επιστολή του προς τον Θέμο Κορνάρο, με την ίδια ημερομηνία. Στην επιστολή αυτή ευχαριστεί τον Κορνάρο, ως εκδότη της «Αναγέννησης», για την ισόβια σύνταξη 1000 δρχ. που του χορήγησε. Ορίζει επίσης τον Κορνάρο ως κληρονόμο του —με υποκατάστατό του την ΕΕΛ, γεγονός που αποδεικνύει τους ισχυρούς δεσμούς που διατηρούσε με την Εταιρεία— και τον παρακαλεί να μοιράσει τα προσωπικά του αντικείμενα στους φτωχούς και τα βιβλία του στους φτωχούς εργάτες.

Παραθέτουμε στη συνέχεια ένα χρονολογικό σχεδιάσμα εργογραφίας του, η οποία περιλαμβάνει τα πρωτότυπα έργα, τις λογοτεχνικές και θεατρικές μεταφράσεις και τις ανθολογίες του, αλλά όχι τα περιοδικά που εξέδωσε, ούτε τις πολυάριθμες συνεργασίες του σε περιοδικά και εφημερίδες. Δεδομένου ότι η δραστηριότητα του Γ. Σημηριώτη τοποθετείται στον 20^ο αιώνα, η αναζήτηση πηγών για το έργο του υπήρξε πολύ πιο δυσχερής σε σχέση με τους συγγραφείς και μεταφραστές του 19^{ου} αιώνα, αφού όπως σωστά επισημαίνει και ο Κ.Γ. Κασίνης «αντίθετα με τον 19^ο αιώνα, κατά την περίοδο 1901-1950 έχουμε έλλειψη ολοκληρωμένων συμβολών, οι δε διαθέσιμες είναι αποσπασματικές και άνισες.» (2013, ι'). Σε πολλά βιβλία δεν αναγράφεται η χρονολογία έκδοσης και/ή ο εκδοτικός οίκος και τα στοιχεία αυτά αντλούνται ενίοτε

από άλλες πηγές, αναγγελίες έκδοσης, διαφημίσεις, παρουσιάσεις, οπότε και τοποθετούνται κανονικά στη χρονιά της έκδοσής τους. Τα αχρονολόγητα έργα για τα οποία δεν έχουμε, προς το παρόν, άλλες πληροφορίες παρατίθενται στο τέλος του καταλόγου. Τέλος, είναι εξαιρετικά δύσκολο, έως αδύνατον, να βρεθούν οι εκδόσεις από τις οποίες έγιναν οι έμμεσες μεταφράσεις του και ως εκ τούτου δεν αναφέρονται οι πρωτότυποι τίτλοι. Έχει γίνει αυτοψία σε όλα τα βιβλία και τα χειρόγραφα, εκτός αν αναφέρεται στα σχόλια η αδυναμία εντοπισμού αντιτύπου.

Έτος	Έργο	Σχόλια
1905	<i>Τραγούδια</i> , Αθήνα, χ.ε. (Ποιητική συλλογή)	
1909	<i>Τα γαλανόλευκα τραγούδια στη μεγάλη και δοξασμένη πατρίδα μας</i> . Σμύρνη, Τυπογραφείον «Η Μελισσα» (Ποιητική συλλογή).	Βλ. σημ. 11.
	<i>Τα Μοιραία</i> . Αφιερωμένα στον χρόνο. Σμύρνη, χ.ε. (Ποιητική συλλογή)	Τα ποιήματά του ως τη σελίδα 73. Ακολουθούν μεταφράσεις των Λαμαρτίνου, Μυσσέ, Κοππέ, Σεβιέ, Βύρωνος. Για τη μετάφραση της <i>Μήδειας</i> του Ευριπίδη, βλ. παρακάτω. Στη σελ. 164, Επίγραμμα της Γοργούς του Σιμωνίδη.
	Ευριπίδη, <i>Μήδεια</i> , Αθήνα, χ.ε.	Στην ποιητική συλλογή <i>Τα Μοιραία</i> , σ. 106-163. Επανέκδοση: Αθήνα, Γ. Βασιλείου, 1932.
1912	<i>Γκρεμισμένοι βωμοί. Τραγούδια της αγάπης και της ξενιτειάς</i> . Νέα Υόρκη. Εν Νέα Υόρκη: εκ του χρωμοτυπογραφείου "Ο Κόσμος" (Ποιητική συλλογή).	
1913	<i>Ανθολογία των Γάλλων λυρικών ποιητών του δεκάτου ενάτου αιώνα (1800-1900)</i> , τόμος 1ος. Αθήναι, Τυπογραφείο της «Εφημερίδος των Εργατών».	
1917	Ch. Baudelaire, <i>Τα άνθη του κακού</i> . Εν Αθήναις, Οίκος Αγκύρας, χ.χ. (1917), αρ. 50.	
	<i>Γαλλική Ανθολογία</i> , τόμος Ι. Αθήναι, «Έκδοσις Αυγερινού», Τυπογραφείον Ε. Κρανωτάκη, 1917.	Επανέκδοση: Αθήναι, Τυπογραφείον Γεωργ. Δαβή, 1921.

1919	<i>Νυχτόπνοα. Τραγούδια.</i> Αθήνα. Τύποις «Φοίνιξ»-Μυτιλήνη (Ποιητική συλλογή).	Βλ. σημ. 15. Τα στοιχεία από τον Βαλέτα (1939, 112).
1920	<i>Γαλλική ανθολογία (1800-1920)</i> , τεύχος πρώτο. Σμύρνη, Εκδοτικό τυπογραφείο Κωνστ. Α. Δαβερώνη. <i>Γαλλική ανθολογία (1800-1920)</i> , τεύχος δεύτερο. Σμύρνη, εκδοτικό τυπογραφείο Κωνστ. Α. Δαβερώνη.	
1921	<i>Η Κόκκινη Πρωτομαγιά.</i> Δράμα εργατικό τρίπρακτο. Αθήνα, χ.ε.	Παραστάθηκε από τον «Σοσιαλιστικό Ερασιτεχνικό Όμιλο της Νέας Υόρκης» το 1923.
	<i>Γάλλοι ποιηταί (1800-1921)</i> , Μεταφράσεις Γεωργ. Θ. Σημηριώτη, τόμος Α!. Έκδοσις εικονογραφημένη. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Εν Αθήναις, Τύποις «Αγκύρας».	
1922	<i>Πώς πλουτίζουν</i> (θεατρικό έργο).	Παραστάθηκε σύμφωνα με τη Βασιλείου (2005) στις 17.12. 1922, από τη Δραματική Σχολή Ωδείου Αθηνών, στο Βασιλικό Θέατρο. Δεν έχουμε εντοπίσει το κείμενο ή την έκδοση.
	A. de Musset, <i>Οι έρωτες ενός νέου.</i> Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μιχαήλ Σ. Ζηκάκη.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>La confession d'un enfant du siècle</i> , 1836.
	Δοστογιέβσκη, <i>Οι αδελφοί Καραμάζωφ.</i> Διασκευή και σκηνοθεσία Jacques Coreau & Jean Croué. Δράμα πεντάπρακτο. Αθήνα, Έκδοσις Ζηκάκη, Θεατρική βιβλιοθήκη Ζηκάκη αρ. 4.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Les Frères Karamazon</i> , πρώτη παράσταση 1911. Στο εξώφυλλο σε αγκύλες αναγράφεται: Θεατρική ιδιοκτησία Κ. Θεοδωρίδου. Το έργο παραστάθηκε, σύμφωνα με τη Βασιλείου (2005), από τον Θίασο «Ενωμένοι Καλλιτέχνες», σε σκηνοθεσία Τάκη Μουζενίδη, 1.6.1946. Ενδεχομένως είχε παρασταθεί και νωρίτερα.

	H. Bordeaux, <i>Το Σπασμένο Κάδρο</i> . Δράμα μονόπρακτο. Θεατρική βιβλιοθήκη Ζηκάκη, αρ. 8.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>L'écran brisé</i> , διασκευή του ομώνυμου μυθιστορήματος του συγγραφέα, πρώτη παράσταση 1908.
1923	<i>Στη φίλη μου: τραγούδια</i> . Αθήνα, χ.ε. (Ποιητική συλλογή).	
1924	M. Γκόρκι, <i>Ο Βάνιας. Ιστορία ενός εγκλήματος</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μιχαήλ Σ. Ζηκάκη.	Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, χ.χ. «Σειρά Ρωσική Λογοτεχνία» Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. «Σειρά Ρωσική Λογοτεχνία» Και οι δύο επανεκδόσεις δεν περιλαμβάνουν το τρίτο μέρος του έργου, που στην πρώτη έκδοση έχει τίτλο «Ακόμα ο διάβολος» (σ. 93-106).
	S. Lagerlöf, <i>Σ' έναν έρημο τάφο</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Αδελφοί Σημηριώτη και Γ. Τσουκαλά, χ.χ. Χίλια εκλεκτά βιβλία, αρ. 2.	
	A. Τσέχωφ, <i>Στο βάθος της λαγκαδιάς κι' άλλα διηγήματα</i> . Εκδοτικός οίκος «Εξπρές». Αδελφοί Σημηριώτη και Γ. Τσουκαλά, χ.χ.	
	O. Mirbeau, <i>Το ημερολόγιον μιας καμαριέρας</i> . Μετάφρασις Γ. Σημηριώτη εκ της εκατοστής ογδοηκοστής εκδόσεως του γαλλικού πρωτοτύπου, τόμος Α'-Β'. Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Γεωργίου Ι. Βασιλείου.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Le journal d'une femme de chambre</i> , 1900.
1925	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Το Υπόγειο</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη.	Επανεκδόσεις: Θ. Δοστογιέβσκι, <i>Το Υπόγειο</i> . Δευτέρα πλήρης έκδοσις, Εκδοτική Εταιρεία Ανατολή, 1930. «Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη Ανατολή», αρ. 1. Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. Εκδόσεις Μαρή, 1953.

		Εκδόσεις Δαρεμά, χ.χ.
	Ε. Zola, <i>Μαγδαληνή Φερά</i> . Μετ. Γιώργου και Κώστα Σημηριώτη. Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Madeleine Férat</i> , 1868.
	Ο. Mirbeau, <i>Το Πορτοφόλι</i> .	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Le portefeuille</i> , πρώτη παράσταση 1902. Πρώτη παράσταση, Θέατρον Τέχνης, 14.9.1925, μαζί με το <i>Κόκκινο πουκάμισο</i> του Σπύρου Μελά. Αναγγελία της παράστασης στο <i>Ελεύθερον Βήμα</i> , 13.9.1925, σ. 3, με αναφορά στο όνομα του Γ. Σημηριώτη ως μεταφραστή. Το αναφέρει η Καρρά (2010, 666). Η Βασιλείου (2005) αποδίδει εσφαλμένα τη μετάφραση στον Άγγελο Σημηριώτη.
1926	Μ. Γκόρκι, <i>Η πρώτη αγάπη</i> . Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Γεωργίου Ι. Βασιλείου. Βιβλιοθήκη «Εκλεκτά έργα» 130. Από τα καλύτερα ξένα έργα του εξόχου Ρώσου συγγραφέως.	Επανεκδόσεις με τον ίδιο τίτλο: Εκδόσεις Α. Ματαράγκα, 1941. Με τίτλο <i>Πρώτη αγάπη</i> : β' έκδοση, Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μαρή & Κοροντζή, 1943. Εκδόσεις «Δ. Κοροντζή», χ.χ.
	Μ. Γκόρκι, <i>Ο αναγνώστης</i> , Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία Ανατολή, χ.χ. Μικρή Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη «Ανατολής» αριθ. 2.	Στις σελ. 49-61, άλλο διήγημα με τίτλο «Ένα ανησυχαστικό βιβλίο. (Σημειώσεις ενός μυαλωμένου ανθρώπου)»
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Το όνειρο ενός γελοίου</i> . Εκδοτική εταιρεία Ανατολή, χ.χ. Μικρή Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη «Ανατολής» αρ. 1.	

	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Ο φτωχόκοσμος</i> . Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη.	Επανεκδόσεις: Αθήνα, Γκοβόστης, 1930. Σελ. ε-θ', Πρόλογος του Victor Perély. Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. Σελ. ε-θ', Πρόλογος του Victor Perély. Σειρά «Ρωσική Λογοτεχνία».
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Αδελφοί Καραμάζωφ</i> . Η μόνη πλήρης έκδοσις σύμφωνα με το ρωσικόν κείμενον. Τόμος Α+Β. Αθήνα, Έκδοση Συνεργατικής «Η Τέχνη».	
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Αδύνατη καρδιά</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Γεωργίου Τσουκαλά.	Επανεκδόση: Αθήνα, εκδοτικός οίκος Αντρ. Ματαράγκα, 1941.
1927	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Μια γλυκιά γυναίκα (Το μυστήριο μιας αυτοκτονίας)</i> . Ρομάντσο. Αθήνα, Εκδοτικός Ιωάννη Γ. Αυδή.	
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Ο Παλιάτσος</i> . Αθήνα, Έκδοσις «Δάφνης» Παν. Ν. Μαυράκη.	
	M. Pagnol & P. Nivoix, <i>Οι έμποροι της δόξας</i> .	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Les Marchands de gloire</i> (1925). Πρώτη παράσταση της μετάφρασης, Θέατρο Κοτοπούλη, θίασος Δ. Μυράτ, 24.6.1927, κατά τη Βασιλείου (2005) και όπως συνάγεται από την ανακοίνωση της παράστασης στον <i>Ριζοσπάστη</i> , 22.6.1927 και το σχετικό σχόλιο στις 25.6.1927. Η παράσταση αναγγέλλεται και σε άλλες εφημερίδες, όπως το <i>Ελεύθερον Βήμα</i> , 23.6.1927, σ. 2, όπου τονίζεται η ποιότητα του έργου και της παράστασης: «Ανεξαρτήτως της μεγάλης αξίας του έργου και η εκτέλεσις των δύο δυνατών ρόλων από

		τους κκ. Μυράτ και Βεάκην εξασφαλίζει και εις τας Αθήνας μακράν σειράν παραστάσεων εις το έργον, η μετάφρασις του οποίου οφείλεται εις τον λογοτέχνην κ. Γ. Σημηριώτην». Από άρθρα του <i>Ριζοσπάστη</i> επίσης (28.6.1927, 30.6.1927), μαθαίνουμε ότι η παράσταση απαγορεύτηκε από τη λογοκρισία και ο θίασος ανέβασε άλλο έργο, ενώ το κείμενο τυπώθηκε και εκδόθηκε. Το έργο ανεβαίνει και πάλι από το Λαϊκό Θέατρο Βασίλη Ρώτα στις 29.7.1931 (Βασιλείου 2005). Δεν εντοπίσαμε αντίτυπο.
1928	<i>Οι τρεις προσφυγοπούλες. Φωτιά-Αίμα-Όργια.</i> Αθήνα, Εκδότης Ιωάννης Γ. Αυδής (Μυθιστόρημα).	
	Λ. Τολστόι, <i>Πώς πέθανε η αγάπη.</i> Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Ο Κοραΐς.	Επανεκδοση: Αθήνα, εκδ. Δαρεμά, χ.χ.
	Ch. Baudelaire, <i>Από τα Άνθη του κακού.</i> Γαλλική Ανθολογία, αρ. 1. Αθήνα, Ωρόρα.	Πρωτότυπος τίτλος, <i>Les Fleurs du mal</i> , 1857.
1929	Λ. Τολστόι, <i>Οι άσωτοι.</i> Αθήνα, Εκδ. «Δάφνη» Παν. Μαυράκη, χ.χ. (1929).	
	Λαφονταίν, <i>Μύθοι.</i> Έμμετρος μετάφρασις Γεωρ. Σημηριώτη. Έκδοσις εικονογραφημένη. Αθήνα, Εκδοτικός και Τυπογραφικός οίκος «Ο Κοραΐς».	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Les Fables choisies, mises en vers par M. de La Fontaine</i> , 1668-1694. Επιλογή από τους μύθους.
	<i>Ποιήματα Μορεάς, Μπωντελαίρ, Βερλαίν.</i> Αθήνα, Εκδοτικόν «Φοίβος».	

1930	Φονικό (θεατρικό έργο).	<p>Παραστάθηκε στις 19.7.1930, από το Λαϊκό Θέατρο Βασίλη Ρώτα, στο Θέατρο Παγκρατίου (Βασιλείου 2005). Δεν έχουμε εντοπίσει αντίτυπο του έργου, εάν και εφόσον εκδόθηκε.</p> <p>Στην αναγγελία της προμιέρες, στο <i>Ελεύθερον Βήμα</i>, 17.7.1930, σ. 2, διαβάζουμε:</p> <p>«Το έργον είνε μία ηθογραφία της εποχής μας. Παίζουν εις αυτό οι ηθοποιοί του θιάσου και τους κυριώτερους ρόλους υποδύονται αι δίδες Αλεξάνδρου και Μαρσέλλου και ο κ. Ζωγράφος από τους άντρας. Προμηνύεται κοσμοσυρροή».</p> <p>Στο <i>Ελεύθερον Βήμα</i> της Δευτέρας, 21.7.1930, σ.2, διαβάζουμε σε ανώνυμο σχόλιο:</p> <p>«Το νέον έργον του κ. Σημηριώτη αποτελεί μιαν ατυχήν ηθογραφικήν δραματοποίησιν της συγχρόνου ζωής η οποία κατεπόνησε τον κόσμον μέχρι σχεδόν της δευτέρας πρωϊνής ώρας».</p>
	Μολιέρος, <i>Κουκουλωμένος σύζυγος ή Ζωρζ Νταντέν</i> .	Ανέκδοτη θεατρική μετάφραση. Πρωτότυπος τίτλος: <i>George Dandin ou le mari confondu</i> , πρώτη παράσταση 1688. Παραστάθηκε από το Λαϊκό Θέατρο Βασίλη Ρώτα, στις 20.7.1930 (Βασιλείου 2005).
1931	<i>Τα φρούτα της εποχής</i> . Τρίπρακτη ηθογραφική σάτυρα.	Παραστάθηκε στις 9.7.1931, από το Λαϊκό Θέατρο Βασίλη Ρώτα, στο Θέατρο Παγκρατίου (Βασιλείου 2005. <i>Ελεύθερον</i>

		<i>Βήμα</i> , 19.6.1931). Δεν έχουμε εντοπίσει αντίτυπο του έργου, εάν και εφόσον εκδόθηκε.
1932	<i>Ποιός; Ποιόν;</i> Δράμα μονόπρακτο, Αθήνα, χ.χ.	
1933	R. Dorgelès, <i>Παρτίρ</i> . Πρόλογος Ντόλη Νίκβα. Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος Ο «Όμηρος» Σπυρίδωνος Γ. Πριστούρη.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Partir</i> , 1926. Επανεκδοση: Αθήνα, Εκδ. Α. Καραβία, 1949.
1934	Μ. Γκόρκι, <i>Ο Κλήμ το παιδί</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Αντωνοπούλου-Παπακωντρή.	Στο εξώφυλλο, κάτω από το όνομα του Γκόρκι, «Η ζωή του Κλημ Σάμγκιν».
	<i>Γαλλική ανθολογία, εικονογραφημένη, 1780-1930. Μπωντλαίρ</i> . Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Τόμ. Ι. Αθήνα, χ.ε.	Όλος ο τόμος αφιερωμένος στον Baudelaire.
1937	<i>Ave Maria</i> . Αθήνα, Εκδοτική εταιρεία «Η εποχή» (Ποιητική συλλογή).	
	Σοφοκλή, <i>Αντιγόνη</i> . Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία «Η Εποχή».	
	<i>Γαλλική ανθολογία, εικονογραφημένη 1800-1930</i> . Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήνα, χ.ε.	Επανεκδοση: Αθήνα, χ.ε., 1939.
1938	<i>Κιθάρα μποέμικη</i> . Αθήνα, Παγκόσμιος Βιβλιοθήκη Α. Καραβία (Ποιητική συλλογή).	
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Αινιγματική αυτοκτονία</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία 1.	
	Αταυτοποίητος συγγραφέας, <i>Ο κ. Παπιγιόν</i> .	Παραστάθηκε από τον θίασο των Παμφίλη Αργυρόπουλου και Κώστα Σαντοριναίου, στο Λαϊκό Θέατρο Παγκρατίου, πρώτη παράσταση 31.7.1938 (<i>Ελεύθερον Βήμα</i> , 2.8.1938, σ.2).
	Γαλλική Μούσα, <i>Β. Ουγκώ. Εκλεκτά Ποιήματα</i> , Αθήνα.	
1939	Μ. Γκόρκι, <i>Ερωτική σκλαβιά</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία, αρ. 2.	Με σκίτσο του Γκόρκυ στο εξώφυλλο. Στη σελ. 2:

		«Το σκίτσο του Γκόρκυ έγινε από τον καλλιτέχνη Γεράσιμο Γρηγόρη».
	A. Τσέχωφ, <i>Η ξεμυαλισμένη</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία, αρ. 3.	Επανεκδοση: Εκδόσεις Θ. Αραπογιάννης, 1953.
	Ch. Baudelaire, <i>Τα άνθη του κακού</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Α. Καραβία, χ.χ. (1939).	
1940	Γαλλική Μούσα. <i>Λαμαρτίνος</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Καραβίας.	
	Γαλλική Μούσα, <i>Πωλ Βερλαίν, Εκλεκτά ποιήματα</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Α. Ματαράγκα.	
	G. Lombroso, <i>Πώς αγαπούν οι άντρες και πώς οι γυναίκες</i> . Αθήνα, εκδ. Δαρεμά.	Η έκδοση αναγγέλλεται στα <i>Αθηναϊκά Νέα</i> , 23.3. 1940.
1941	M. Γκόρκι, <i>Είκοσι έξη άντρες για ένα κορίτσι</i> . Αθήνα, Εκδόσεις «Κορυδαλλού», Βιβλιοπωλείον Αντρ. Ματαράγκα.	
	Μαξίμ Γκόρκι, <i>Βάσκα, ο βασανιστής των γυναικών</i> . Αθήνα, χ.ε.	
	Μαξίμ Γκόρκι <i>Κονοβάλωφ</i> , Αθήνα, χ.ε., χ.χ.	Επανεκδοση: Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, χ.χ. ~1943-4.
	Γαλλική Μούσα, <i>Αλφρέντ ντε Μυσσέ. Εκλεκτά Ποιήματα</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Κορυδαλλού.	
	Γαλλική Μούσα. <i>Μπωντλαίρ, Ανέκδοτα εκλεκτά ποιήματα από 'Τ' άνθη του κακού'</i> . Αθήνα, Εκδόσεις «Κορυδαλλού».	
1945	<i>Η ρομφαία της λευτεριάς</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή-Κοροντζή (Ποιητική συλλογή).	
1946	Ch. Baudelaire, <i>Τ' απαγορευμένα ποιήματα</i> . Ξυλογραφίες Αλεξ. Κορογιαννάκης. Αθήνα, χ.ε.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Les Fleurs du mal. Poèmes interdits</i> .
1947	<i>Οι μύθοι του Λαφονταίν</i> . Εκδόσεις Νότη Καραβία.	
1948	S. Zweig, <i>Είκοσι τέσσερις ώρες από τη ζωή μιας γυναίκας</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή.	<i>24 Stunden Aus dem Leben einer Frau</i> , 1927. Επανεκδοση εκδ. Δαρεμά, χ.χ.

		Σχετικά με το ζήτημα των μεταφράσεων του Τσβάιχ στην Ελλάδα, η Λιάνη επισημαίνει: «Άλλωστε οι γαλλικές μεταφράσεις των έργων του (απ' τις οποίες γίνονται συχνότατα οι ελληνικές) κυκλοφορούν σχεδόν ταυτόχρονα με τις γερμανικές πρώτες εκδόσεις.» (2006, 5, σημ. 10)
	<i>Φεγγαρόλουστο δρομάκι</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μαρή. Στο <i>Η καταστροφή μιας καρδιάς</i> , μτφρ. Κωστής Μεραναίος.	«Die Mondscheingasse», 1922. Κοινή έκδοση των δύο κειμένων με τον τίτλο <i>Η καταστροφή μιας καρδιάς</i> .
	<i>Τραγούδια του Χάινε</i> . Εκλογή Γεωργ. Σημηριώτη. Αριστουργήματα της Τέχνης. Αθήνα, Εκδόσεις «Χρυσής Δάφνης» Τσέπης.	
	<i>Γαλλική ανθολογία, 1800-1940</i> , έκδοση πέμπτη, ξαναθεωρημένη και πλουτισμένη με πολλές καινούριες μεταφράσεις. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήνα, Έκδοση της «Χρυσής Δάφνης».	
1949	Ch. Baudelaire, <i>Τα άνθη του κακού</i> . Αθήνα, Έκδοση «Χρυσής Δάφνης».	
1950	<i>Έτσι τραγούδησα</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή (Ποιητική συλλογή).	
	Ch. Baudelaire, <i>Τ' απαγορευμένα ποιήματα</i> . Εικονογράφηση Αλεξ. Κορογιαννάκη και Γεράσιμου Γρηγόρη. Αθήνα, Εκδ. Μαρή.	
1951	H. de Balzac, <i>Το καταραμένο παιδί</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Πέτρου Πατσιλινάκου.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>L'enfant maudit</i> , 1837.
1953	A. Λασκαράτου, <i>Ποιήματα</i> , εκλογή Γ. Σημηριώτη. Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή, 1953.	
	Λ. Τολστόι, <i>Αφέντης και δούλος</i> . Αθήνα, εκδ. Σ. Δαρεμά, χ.χ. (1953).	

1954	<i>Γαλλική Ανθολογία, εικονογραφημένη, 1750-1950, έκτη έκδοση, αναθεωρημένη και συμπληρωμένη. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήνα, Εκδόσεις της «Χρυσής Δάφνης».</i>	Στη σύντομη εισαγωγή του, ο Σημηριώτης αναφέρει ότι η πρώτη έκδοση της Ανθολογίας έγινε το 1925 και μεσολάβησαν πέντε εκδόσεις ως την έκτη αυτή έκδοση. Ο Βαλέτας (840, 127) αναφέρει την ακόλουθη έκδοση: Γ. Σημηριώτη: <i>Γάλλοι ποιηταί. Ανθολογία γαλλικών μεταφράσεων</i> . Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος «Αγκύρας», 1925, την οποία δεν έχουμε εντοπίσει. Υπάρχει μια επανέκδοση της έκτης έκδοσης, με σημαντικές προσθήκες.
1955	Ch. Baudelaire, <i>Τ' απαγορευμένα ποιήματα</i> . Τρίτη έκδοση. Αναθεωρημένη και συμπληρωμένη με καινούργιες μεταφράσεις. Αθήνα, «Λουκιανός».	
1956	<i>Εμείς κι' αυτοί. Τραγούδια της φτωχολογιάς</i> . Αθήνα, Έκδοση «Χρυσής Δάφνης» (Ποιητική συλλογή).	
1957	<i>Το τελευταίο ταξίδι</i> . Αθήνα, Λογοτεχνική Γωνιά (Ποιητική συλλογή).	
	Φ. Ντοστογιέφσκι, <i>Ο τυχοδιώκτης</i> . Μετάφραση Γιάννη Κότσικα, Γιώργη Σημηριώτη. Αθήνα, Δαρειμάς	
	Μολιέρος, <i>Φιλάργυρος</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μαρή, χ.χ. (1957).	Πρωτότυπος τίτλος: <i>L'Avare</i> , πρώτη παράσταση 1668.
1959	Beaumarchais, <i>Ο κουρέας της Σεβίλλης και Οι γάμοι του Φίγκαρο</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Κ. Αναγνωστίδη.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Le Barbier de Séville ou la Précaution inutile</i> , πρώτη παράσταση 1775· <i>La Folle Journée, ou le Mariage de Figaro</i> , πρώτη ανάγνωση, 1781, πρώτη επίσημη παράσταση 1784. Παραστάσεις: <i>Οι γάμοι του Φίγκαρο</i> :

		Εθνικό Θέατρο, σκην. Δ. Ροντήρης: Θεατρική περίοδος 1934 - 1935, πρώτη παράσταση 2.4.1935· Θερινή περίοδος, περιοδεία, 27.07. 1935 - 28.07.1935. Θεατρική περίοδος 1935 - 1936: 11.12.1935 - 15.12. 1935 Θεατρική περίοδος: 1940-1941: 04. 01.1941 - 19.01. 1941
Χ·Χ·	Ο. Wilde, <i>Το φάντασμα του Κάντερβιλ</i> . Αθήνα, Έκδοση «Δάφνης», Παν. Π. Μαυράκη.	«The Canterville Ghost», 1887. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Θ. Αραπογιάννη- Τυπογραφείον Χρ. Περγαμάλη, χ.χ· Έκδοση Ν. Γερονικόλα, χ.χ. (1944)
Χ·Χ·	<i>Τραγούδια του Χάινε</i> . Εκλογή: Γιώργη Σημηριώτη. Έκδοση Β'. Με καινούργια τραγούδια. Αθήνα, Εκδόσεις «Χρυσής Δάφνης», χ.χ.	
Χ·Χ·	Μ. Γκόρκυ, <i>Στη φυλακή</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Σ. Δαρεμά.	
Χ·Χ·	Α. Τσέχωφ, <i>Ο άφωνος πόνος</i> . Αθήνα, Έκδοση «Χρυσής Δάφνης», χ.χ.	
Χ·Χ·	Ε. Zola, <i>Το αίμα</i> . Πρόλογος Γ. Φτέρη. Αθήνα, Λογοτεχνική Γωνιά, χ.χ.	Στη σελίδα τίτλου ο τίτλος είναι <i>Το αίμα και άλλα διηγήματα</i> . Περιλαμβάνει διηγήματα από τη συλλογή <i>Contes à Ninon</i> , 1864 και <i>Le Capitaine Burle</i> , 1883
Χ·Χ·	Ε. Zola, <i>Για μια ερωτική νύχτα</i> . Έκδοση «Χρυσής Δάφνης», χ.τ., χ.χ.	Πρωτότυπος τίτλος: « Pour une nuit d'amour », 1882, περιλαμβάνεται στη συλλογή διηγημάτων <i>Le Capitaine Burle</i> (1883).
Χ·Χ·	Abbé Prévost, <i>Μια ελληνοπούλα στα χαρέμια</i> . Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Ιωάννη Γ. Αυδή, χ.χ.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>L'Histoire d'une Grecque moderne</i> , 1740.
Χ·Χ·	Ν. Hugo, <i>Μπροστά στη λαιμητόμο</i> . Αθήνα, Έκδοση «Δάφνης» Παν. Π. Μαυράκη, χ.χ.	Στις σελ. 3-4, «Αντί προλόγου», η επιστολή του εμπόρου Καρόλου Καρλιέ

		<p>που δημοσιεύτηκε στην <i>Παρισινή Επιθεώρηση (Revue de Paris)</i>, στις 30 Ιουλίου 1834. Ο Κασίνης αναφέρει ως πρωτότυπο το μυθιστόρημα <i>Le dernier jour d'un condamné</i>, 1829. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τη νουβέλα “Claude Gueux”, η οποία δημοσιεύεται αρχικά στην <i>Revue de Paris</i>, στις 6 Ιουλίου 1834 –οπότε και τη διαβάζει ο Charles Carlier και απευθύνει την επιστολή του στη διεύθυνση της επιθεώρησης. Στη συνέχεια δημοσιεύτηκε σε μορφή πλακέτας και τελικά το 1835 μαζί με το μυθιστόρημα <i>Η τελευταία μέρα ενός καταδίκου</i>. Στην έκδοση, συνοδεύεται από ένα απόσπασμα από το θεατρικό έργο <i>Ο βασιλιάς διασκεδάζει (Le roi s’amuse, 1832)</i>, με τίτλο «Η αγωνία του Τριμπουλέτου». Το κείμενο εισάγεται με σημείωμα του εκδότη ή του μεταφραστή, στις σελ. 43-44, που τοποθετεί τη σκηνή της Δολοφονίας της Λευκής Κόρης του Τριμπουλέτου στο έργο. Επιβεβαιώνεται έτσι ότι ο Σημηριώτης είχε μεταφράσει το συγκεκριμένο έργο, όπως αναφέρει ο ίδιος, παρότι δεν το έχουμε εντοπίσει. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Κ. Γκοβόστη, χ.χ. Εκδοτικός οίκος Μαρή και Κοροντζή, 1943. εκδόσεις Δαρεμά, χ.χ. Μαζί με δύο διηγήματα του</p>
--	--	---

		Zola, «Η πλημμύρα» («L'inondation», <i>Le Capitaine Burle</i> , 1885) και «Η νεράιδα της αγάπης» («La fée amoureuse», <i>Contes à Ninon</i> , 1864].
Χ.Χ.	P. Bourget, <i>Οι ερασταί: ρομάντσο</i> . Αθήνα, Εκδόσεις «Δάφνης» Παν. Π. Μαυράκη, χ.χ. Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη Δάφνης.	
Χ.Χ.	G.Ch. Richard, <i>Η μοιραία νύκτα</i> , Αθήνα, εκδ. Ρομάντσο, χ.χ.	Δεν εντοπίσαμε το πρωτότυπο.
Χ.Χ.	Μολιέρος, <i>Ταρτούφος</i> . Αθήνα, Εκδόσεις Αναγνωστίδη, χ.χ.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>Le Tartuffe ou l'Imposteur</i> , πρώτη παράσταση 1669. Παραστάσεις: Θίασος Ελληνική Κωμωδία, Βασίλη Αργυρόπουλου, πρώτη παράσταση 1.1.1936 και επανάληψη από 18.8. 1937.
Χ.Χ.	A.de Musset, <i>Δεν παίζουν με τον έρωτα</i> . Αθήνα, Έκδοσις Φιλολογικής Κυψέλης, χ.χ.	Πρωτότυπος τίτλος: <i>On ne badine pas avec l'amour</i> , 1834. Την έκδοση αναφέρει ο Βαλέτας με χρονιά έκδοσης το 1929. Δεν εντοπίσαμε αντίτυπο. Ωστόσο το έργο υπάρχει σε χειρόγραφη (60 σελ.) και δακτυλόγραφη μορφή (54 σελ.), αχρονολόγητο, στο Αρχείο Πέλου Κατσέλη στο ΕΛΙΑ (φάκελος 28), με χειρόγραφες σκηνοθετικές οδηγίες του Κατσέλη. Στο <i>Ελεύθερον Βήμα</i> , 10.3. 1925, διαβάζουμε ότι το έργο παραστάθηκε στο Εθνικό Θέατρο, στις 12. 3.1925 από τον Θεατρικό Φοιτητικό Όμιλο, σε μια παράσταση υπέρ των απόρων φοιτητών.

Χ·Χ·	A. de Musset, <i>Δε μπορεί να τα σκεφθή κανείς όλα.</i>	Πρωτότυπος τίτλος: <i>On ne saurait penser à tout</i> . Χειρόγραφο στο αρχείο του Πέλου Κατσέλη (ΕΛΙΑ, φάκελος 28, 42σ., χ.χ.).
Χ·Χ·	A. de Lamartine, <i>Η λίμνη</i> . Αθήνα, «Ο Κοραΐς», χ.χ.	
Χ·Χ·	<i>Η ζωή ενός μποέμ</i>	Χειρόγραφο στο αρχείο του Άγγελου Σημηριώτη στο ΕΛΙΑ (τέσσερα τετράδια, φάκελος 6, 6.2).

Στοιχεία για μια κοινωνιογραφία

Είδαμε τη σημασία που αποδίδει η Guzmán στην εργοβιογραφία του μεταφραστή σε σχέση με την κοινωνιογραφία του (2013, 177), η οποία συνεχίζει παραθέτοντας τις πιθανές πηγές —αρχειακό υλικό, παρακείμενα κ.ά.— της έρευνας και καταλήγει (2013, 178):

Μια κοινωνιογραφία είναι μια θεώρηση της ιστορίας του μεταφραστή αλλά και των «ιστοριών» ή των «αφηγήσεων» του μεταφραστή, η οποία συνεπάγεται την εξέταση του πλαισίου μέσα στο οποίο γίνεται η μετάφραση. Η θεώρηση αυτή περιλαμβάνει τη σχέση ανάμεσα στον κοινωνικό και πολιτικό χώρο και το προσωπικό και υποκειμενικό στοιχείο, στο πλαίσιο μεταφραστικών γεγονότων που τοποθετούνται σε συγκεκριμένες κοινωνικές γεωγραφίες.

Στην παρούσα εργασία, θα δώσουμε κάποια στοιχεία που προχωρούν πέρα από την εργοβιογραφία του Σημηριώτη, ως βάση για μια μελλοντική, πλήρη και αναλυτική κοινωνιογραφία του, με αναφορά στο κοινωνιολογικό θεωρητικό πλαίσιο που εκθέσαμε στην αρχή τη εργασίας μας.

Έτσι, το *habitus* του Σημηριώτη, ως «ατομική και συλλογική ιστορία κατασταλαγμένη στο σώμα, κοινωνική δομή που γίνεται νοητική δομή και αισθητηριακο-κινητικός μηχανισμός» (Wacquant 2016, 11), καθορίζεται πρωτογενώς (*habitus primaire*) από την οικογενειακή του κατάσταση, την αρχοντική καταγωγή και τις οικονομικές δυσχέρειες της οικογένειάς του. Στην αυτοβιογραφία του διαβάζουμε ένα από τα πρώτα, παιδικά του ποιήματα με τίτλο «Ο σπαγκοραμένος», γραμμένο με αφορμή τον θάνατο του τοκογλύφου που απειλούσε να κατάσχει το σπίτι της οικογένειας (*Η ζωή ενός μποέμ*, Τετράδιο πρώτο, 11-13).

Ὁ ΣΠΑΓΚΟΡΑΜΕΝΟΣ
 Ὁ γέρο Ἰήσοῦ, ὁ θωρακοραμένος,
 ἦταν μέσ' ἀπὸ χροιάκι θουρημένος.
 Ἔτσι τοῦ ποιάσαν ὄλοι, λεί, αἰσθητῆρες,
 καὶ οἱ κ' ἐνὰ ῥεῖμα αὐτὸ ἦσαν χριστιανός.
 Λέγανε αὐτὸν γὰρ χεριατὸν ὡσεὶ δὴ γέβανε,
 αὐτὸ ἦσαν αὐτὸν γὰρ ἀφ' ἰο ὄρουειο ρασητῆς.

Ἐπὶ ἐπιπέδῳ ὡσεὶ αὐτὸν λειτούργη,
 ξομοδορὶ ὅταν γὰρ ἐκεῖ κεραυτὸν ἀπὸ τῆς βαλῆς τῆς ποσειδῶν,
 ἐμεταβάλλανε ἔδρα τὴν ἴσθια Κοινωνία,
 γιὰ τοῦτο καὶ τὸν ἔδρασαν ἐπὶ τῆς ἐπιπέδῳ.

Μὴ καὶ ὡσεὶ (γὰρ γὰρ ἦσαν ὁ Διάλογος)
 ἐσφύριξε μετὰ μέρα
 σπονδὴ χριστιανῶν τῆς ἀδύτης ὡσεὶ ἀπὸ τῆς,

12

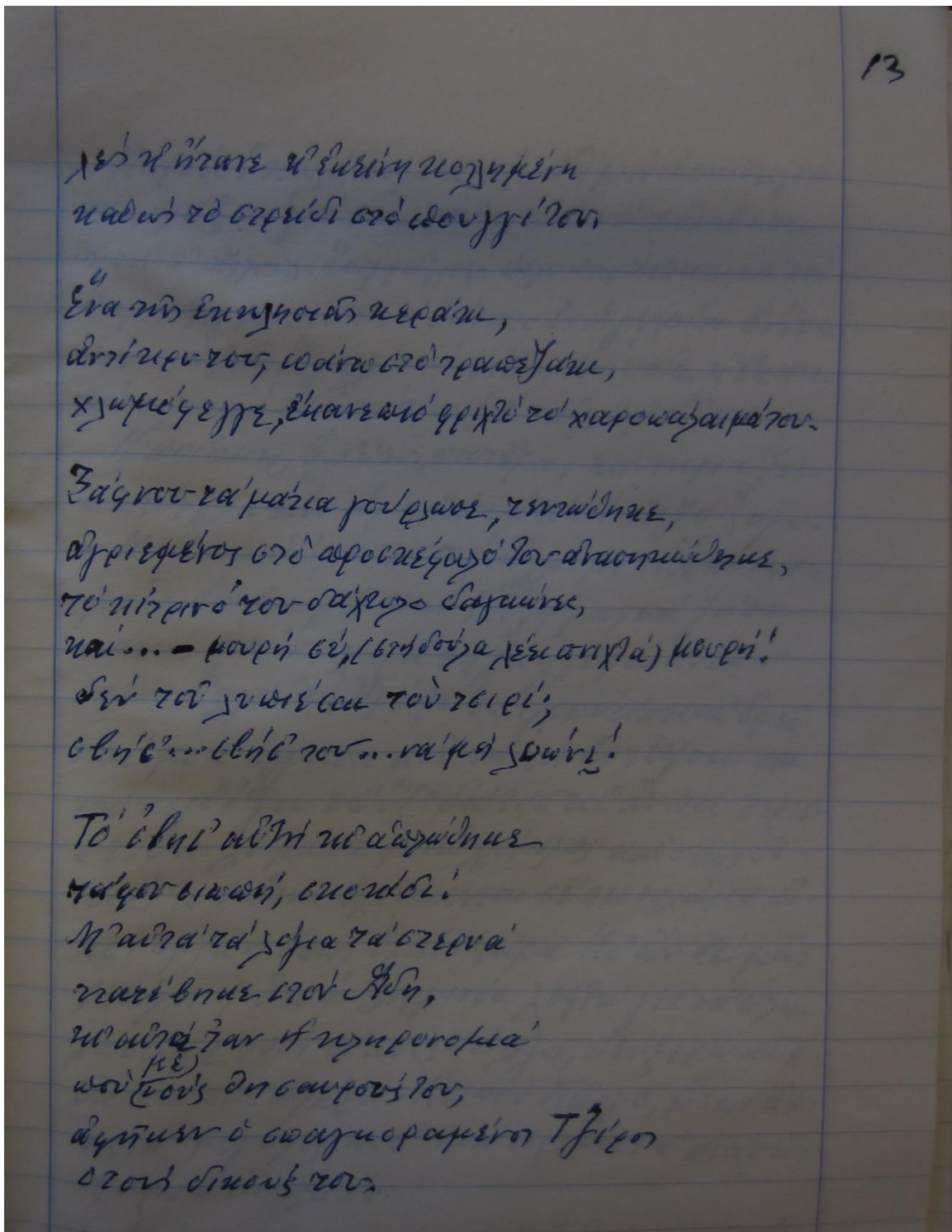
ων γὰρ τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ τῆς χάριτος,
 καὶ γὰρ τῆς εὐχέρειας τοῦ Καλοῦ Θεοῦ,
 εὐὰν φερὸς τῆς ἁγίας δεξιᾶς τοῦ ἀγαθοῦ,
 δεξιᾶς ἐν τῷ πνεύματι καὶ τῷ καταστάσει τῆς Πίστης!

Ἐκείνους τὸν ἁγίον, ὁ σωματορραφείας,
 ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῆς δεξιᾶς ἐκείνης,
 δεξιᾶς τῆς ἁγίας ἀλλὰ γὰρ τῆς ἀγαθῆς
 καὶ ἀλλὰ ἀπὸ ἀλλὰ καὶ τῆς ἀγαθῆς
 καὶ ἀγαθῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς,
 τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς
 αὐτὸν εὐχέρειαν τὸν ἁγίον μόνο καταστάσει!

Ἐκείνους τὸν ἁγίον, ὁ σωματορραφείας,
 ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῆς δεξιᾶς ἐκείνης,
 δεξιᾶς τῆς ἁγίας ἀλλὰ γὰρ τῆς ἀγαθῆς.

Μαὶ ἔδει μιὰ ἁγία καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς
 καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς τῆς ἀγαθῆς τῆς ἀγαθῆς.
 Ἐκείνους τὸν ἁγίον, ὁ σωματορραφείας,
 ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῆς δεξιᾶς ἐκείνης,
 δεξιᾶς τῆς ἁγίας ἀλλὰ γὰρ τῆς ἀγαθῆς,
 καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς.

Ἐκείνους τὸν ἁγίον, ὁ σωματορραφείας,
 ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκείνης τῆς δεξιᾶς ἐκείνης.

Εικόνα 8. «Ο σπαγκοραμένος», Η ζωή ενός μπόεμ, Τετράδιο πρώτο, 11-13.

Το δευτερογενές habitus του διαμορφώνεται αρχικά από τη σχέση του με το σχολείο, την έλλειψη σπουδών —κάτι που τον διαφοροποιεί, λόγου χάρη, από τον αδελφό του Άγγελο— και την μη συστηματική γλωσσική εκπαίδευσή του, η οποία εντούτοις δεν

είναι ασυνήθιστη την εποχή εκείνη. Η γνώση του της γαλλικής γλώσσας και ποίησης και του γαλλικού πολιτισμού ενισχύεται προφανώς από την παραμονή του στη Γαλλία, ενώ η μυθοποίηση του Παρισιού και της γαλλικής λογοτεχνίας αποτελεί κοινό τόπο στην ελληνική λογοτεχνική σκηνή των αρχών του αιώνα, για τους γαλλομαθείς και μη γαλλομαθείς λογοτέχνες. Η έλλειψη περιουσίας και ο βιοπορισμός του από αβέβαια επαγγέλματα όπως η δημοσιογραφία, με την έκδοση περιοδικών, το θέατρο και η μετάφραση, συμπληρώνουν τα βασικά του χαρακτηριστικά και συνδέονται με αναδρομικό βρόχο με τον αυτοπροσδιορισμό του ως «μποέμ» —ένα στοιχείο στο οποίο ο Σημηριώτης επιμένει ιδιαίτερος, όπως φαίνεται όχι μόνο από τις δευτερογενείς πηγές, όπως το κείμενο του Σκαρίμπα, αλλά και από τον τίτλο της ποιητικής συλλογής του *Κιθάρα μποέμικη* (1938) και, ακόμη περισσότερο, από τον τίτλο που δίνει στην αυτοβιογραφία του στο τέλος της ζωής του. Έτσι, η επιλογή της μποεμίας, ως αποτέλεσμα υλικών και πνευματικών συνθηκών, ενσωματώνεται στο *habitus* του παράγοντας στη συνέχεια με τη σειρά της στάσεις και πρακτικές.

Ως προς την μποεμία στη Γαλλία, που ασκεί μείζονα επίδραση στον Σημηριώτη, ο Anthony Glinoe επισημαίνει ότι υπάρχει σε δύο επίπεδα: «ως έκφραση κρίσης της διαρκούς ανάπτυξης του λογοτεχνικού πεδίου, ως αποτέλεσμα δηλαδή του πεδίου, και ως διασύνδεση κάποιων χαρακτηριστικών θέσης όπως η νεότητα, η φτώχεια, η συλλογικότητα και οι τεχνητοί παράδεισοι» (2009, online). Την ίδια στιγμή, όμως η μποεμία, ως «πραγματικότητα μαζί κοινωνική, κειμενική και φαντασιακή, μπορεί να οριστεί ως μια συλλογική στάση» που χαρακτηρίζει «μια πολύμορφη κοινωνική ομάδα» (Glinoe 2009, online). Έτσι, η μποεμία στην οποία θεωρεί ότι ανήκει ο Σημηριώτης δεν είναι, όπως προκύπτει από το έργο και τη ζωή του, αυτή της παρισινής πρωτοπορίας των αρχών του αιώνα, αλλά η μποεμία της συγκρότησης του γαλλικού λογοτεχνικού πεδίου, με ηγετική μορφή της τον Baudelaire - στον οποίο θα αφιερώσει μεγάλο μέρος της δημιουργικής, μεταφραστικής του εργασίας, η οποία συνεχίζει να αναγνωρίζεται ως τις μέρες μας. Αυτή η ταύτιση όμως, η οποία εκφράζει μια πολύμορφη, συλλογική, ποιητική στάση της εποχής στην Ελλάδα και η οποία αντανάκλαται και στις προσωπικές ποιητικές του επιλογές, χρωματίζεται από την ιδεολογική, πολιτική του τοποθέτηση, που αποτελεί επίσης μείζον στοιχείο του *habitus* του. Έτσι, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο Σημηριώτης βρίσκεται πιο κοντά στην απομυθοποιημένη, ρεαλιστική αντίληψη της μποεμίας του Jules Vallès, ο οποίος θεωρεί τους μποέμ «έκκεντρος», «ανυπότακτους», περιθωριακούς και την μποέμικη ζωή προστάδιο της κοινωνικής επανάστασης (Dumasy-Queffelec 2010).¹⁸

Στο πλαίσιο μιας τόσο σύντομης μελέτης δεν έχουμε ούτε την πρόθεση ούτε τη δυνατότητα να αναφερθούμε αναλυτικά στο πολύμορφο φαινόμενο των ελλήνων μποέμ ποιητών και λογίων στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σημειώνουμε απλώς ότι η μποεμία, η οποία στις διαφορετικές εκφάνσεις της συχνά συνδυάζεται με τον ριζοσπαστισμό στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, επικαθορίζει τη στάση ζωής και το έργο του Σημηριώτη, που παραμένει ως το τέλος του βίου του έκκεντρος, σκληρά εργαζόμενος για να ζήσει και παθιασμένος με τα γράμματα και, κυρίως, την ποίηση.

¹⁸ Ο Vallès επικρίνει την εξιδανίκευση της από τον Henri Murger στο περίφημο έργο του *Scènes de la vie de bohème* (1851), το οποίο μετάφρασε στα ελληνικά το 1893 ο θαυμαστής του Murger Εμμανουήλ Ροΐδης, με τον τίτλο *Οι λιμοκοντόροι: σκηναί του βοημικού βίου*.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, στην περίπτωση του, η ιδεολογική στρατευση εκφράζεται ρητά στην πρωτότυπη δημιουργία του, αλλά μόνο σε επίπεδο κοινωνικής λειτουργίας της μετάφρασης στο επίπεδο των ποιητικών του μεταφράσεων, που αποτελούν την πλέον συνειδητή έκφανση της μεταφραστικής δουλειάς του, με σαφή αισθητική και ιδεολογική στόχευση, ασχέτως του βιοπορισμού, στον οποίο συνεισέφεραν: οι εκδόσεις του των γάλλων ποιητών γνωρίζουν μεγάλη εκδοτική επιτυχία, αγοράζονται, λόγω και της σκοπίμως πολύ προσιτής τιμής τους, από το ευρύ κοινό και η *Γαλλική Ανθολογία* του, στην οποία συγκεντρώνει ποιήματα δημοσιευμένα συχνά, αλλά όχι πάντα, στο ομότιτλο περιοδικό, ξαναδουλεμένα και αναπλασιωμένα, επανεκδίδεται διαρκώς. Με άλλα λόγια, ενώ ο Νικόλας Κάλας μεταφράζει τον Aragon και το ποίημα «Το κόκκινο μέτωπο» από το 1932 ήδη στους *Νέους πρωτοπόρους*,¹⁹ ο Σημηριώτης δεν θα ασχοληθεί ποτέ με γάλλους κομμουνιστές ποιητές, τοποθετώντας εαυτόν στην προγενέστερη ποιητική γενιά και αισθητική. Η θέση αυτή καθορίζει και τη σχέση του με τον ελληνικό μοντερνισμό, που πολύ σύντομα κυριαρχεί στο λογοτεχνικό πεδίο, ωθώντας τους υπόλοιπους δρώντες σε πολύ πιο αδύναμες θέσεις, με τον οποίο δεν φαίνεται να έχει καμία απολύτως σχέση.

Το γεγονός ότι αρκετά από τα περιοδικά που εκδίδει είναι ειδικά ή λαϊκά, οικογενειακά και όχι αμιγώς λογοτεχνικά περιοδικά —παρότι η ύλη του *Σαλονιού*, λόγου χάρη, είναι πολύ ενδιαφέρουσα—, και ότι συνεργάζεται συστηματικά με σημαντικά οικογενειακά περιοδικά της εποχής, όπως το *Μπουκέτο*, ο *Θησαυρός* και το *Ρομάντσο*, ορίζουν επίσης την αρχική, τουλάχιστον, θέση του στο λογοτεχνικό πεδίο. Ο Καραόγλου, για παράδειγμα, επισημαίνοντας πάντως τα ρευστά όρια που χωρίζουν τα λαϊκά από τα λογοτεχνικά περιοδικά, θεωρεί το *Σαλόι* λαϊκό περιοδικό και δεν το περιλαμβάνει στον κατάλογο των περιοδικών λόγου και τέχνης. Αντιθέτως, περιλαμβάνει σε αυτά τη *Γαλλική* και την *Παγκόσμια Ανθολογία* (2007), που τοποθετούνται στην ώριμη περίοδο του Σημηριώτη. Παρατηρούμε δηλαδή, όπως και στις θεατρικές του συνεργασίες, μια διπλή κατεύθυνση στην εκδοτική δραστηριότητά του, η οποία προϊόντος του χρόνου τείνει να κρυσταλλωθεί στο λογοτεχνικό πεδίο, αποδεικνύοντας την πλαστικότητα, την πολλαπλότητα και την δυναμικότητα του habitus (Meylaerts 2006, 61).

Ακόμη και στα περιοδικά αυτά, εντούτοις, και στις εκδόσεις με τις οποίες σχετίζονται, παραμένει σταθερός ο πυρήνας της λαϊκότητας, ο οποίος εντοπίζεται στους όρους έκδοσής τους: ο Σημηριώτης εισάγει τη σειριακότητα, τον νομαδισμό των μέσων και την εικονογράφηση, κατεξοχήν χαρακτηριστικά της λαϊκής λογοτεχνίας (Artiaga 2008, 8), στην έκδοση της ποίησης, σε συνδυασμό με τη δηλωμένη πρόθεσή του να εκλαϊκεύσει την ποίηση αυτή για το «πολύ κοινό», όπως διακηρύσσει στον πρόλόγό του της *Γαλλικής Ανθολογίας* (1937, 7). Εξηγείται λοιπόν έτσι η υποτιμητική θεώρηση της δουλειάς του από τον γαλλομαθή και μεταφραστή Κλέωνα Παράσχο, στην κριτική του στη *Νέα Εστία* (1937, 394):

Είναι συμπαθητική, ενδιαφέρουσα και χρήσιμη, φαντάζομαι, για ωρισμένο κοινό, η μεταφραστική εργασία που άρχισε να παρουσιάζει, εδώ και λίγον καιρό, σε δεκαπενθήμερα φυλλάδια, ο κ. Σημηριώτης. [...] ο κ. Σημηριώτης.

¹⁹ Αρ. τ. 7-8, Ιούνιος-Ιούλιος 1932, 276-277.

ριώτης βάλθηκε να γνωρίσει στο μεγάλο ελληνικό κοινό τούς σπουδαιότερους γάλλους ποιητές του περασμένου αιώνα και των τριάντα πρώτων χρόνων του τωρινού. [...] Οι μεταφράσεις του κ. Σημηριώτη —οι πιο πολλές τουλάχιστον— έχουν περισσότερο εκλαϊκευτικό παρά καθαρά λογοτεχνικό χαρακτήρα, με τέτοιο πνεύμα, φαντάζομαι, γίνονται, και σαν τέτοιες πρέπει να κριθούν.

Ο ίδιος ο Σημηριώτης, πάντως, αντιλαμβάνεται το ποιητικό μεταφραστικό του έργο ως έργο ζωής, ένα ζωντανό, εν προόδω έργο. Στις ανθολογίες του, προσθέτει και αφαιρεί ποιήματα και επεξεργάζεται τις μεταφράσεις τους διαρκώς, όπως σχολιάζει στο σημείωμά του στην έκτη έκδοση της ανθολογίας το 1954:

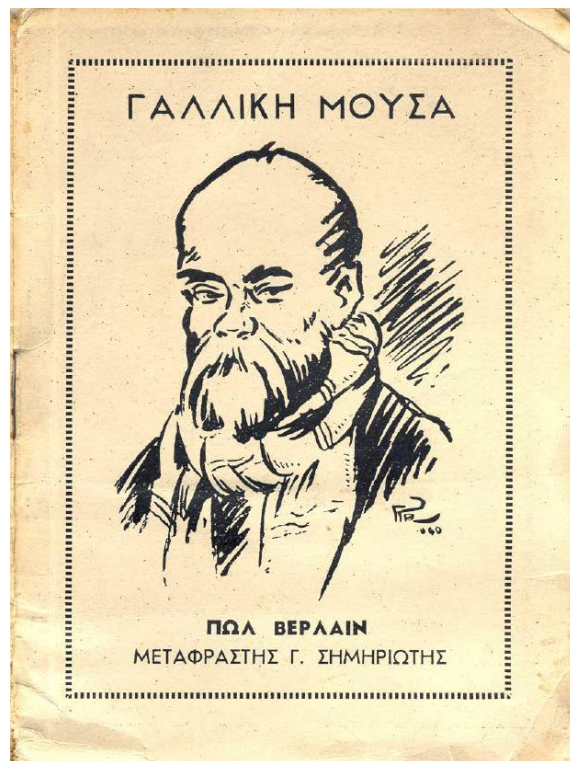
Οι προηγούμενες εκδόσεις έκλεισαν μέσα στις σελίδες τους ποιήματα 46 περίπου ποιητών του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου. Στη νέα τούτη έκδοση ανθολογούνται 60 ποιητές από τα μέσα του 18ου ως τη σημερινή μας εποχή. Κι' ακόμα οι μεταφράσεις που είχαν περιληφθεί και στις προηγούμενες εκδόσεις, έχουν ξαναδουλευτεί με βάση την πολύχρονη πείρα, την κερδισμένη στην προσπάθειά μας να προσφέρομε στο κοινό ένα βιβλίο φροντισμένο που έχει γίνει πια έργο ολόκληρης ζωής (10).²⁰

Σε συνάρτηση με την αντίληψή του αυτή, δεν είναι τυχαίο ότι τόσο τα παρακείμενα του ίδιου όσο και η κριτική πρόσληψη του μεταφραστικού έργου του αφορούν κατά κύριο λόγο τις ποιητικές μεταφράσεις του. Αν ο ίδιος έχει πλήρη επίγνωση της συμβολικής αξίας της ποίησης, η κριτική πρόσληψη του ποιητικού μεταφραστικού του έργου, θετική κι αρνητική, αποδεικνύει επίσης ότι δεν περνά απαρατήρητο, έστω και για να ενοχλήσει, και επιβεβαιώνει τη θέση του στην εποχή του. Όσο για τις πεζές μεταφράσεις του, τις οποίες σπανίως προλογίζει ή σχολιάζει, πολλές από αυτές είναι έμμεσες (indirect translations) κι αυτό ενδεχομένως εξηγεί το γεγονός ότι η κριτική δεν ασχολείται επισταμένα μαζί τους: παρότι δηλαδή η έμμεση μετάφραση είναι, την εποχή εκείνη, αποδεκτή ως προκαταρκτική νόρμα του πεδίου (Toury 1995), δεν γίνεται αντικείμενο κριτικής, ως υποδεέστερη της άμεσης μετάφρασης.

Ένα τελευταίο στοιχείο όσον αφορά τη δημοφιλία των ποιητικών του ανθολογιών αφορά το ίδιο το είδος της ανθολογίας ως μεταγραφής. Όπως επισημαίνει ο Lefevre, «[...] οι μη επαγγελματίες αναγνώστες της λογοτεχνίας έρχονται συχνότερα, επί του παρόντος, σε επαφή με τη λογοτεχνία μέσω της μεταγραφής παρά της γραφής, και [...] οι μεταγραφές αποδεδειγμένα έχουν έναν καθόλου αμελητέο αντίκτυπο στην εξέλιξη των λογοτεχνιών του παρελθόντος» (1992, 7). Στην περίπτωση του Σημηριώτη, καθώς η μετάφραση είναι κατά τον Lefevre η κατεξοχήν μορφή μεταγραφής,

²⁰ Ο Σημηριώτης επεξεργάζεται από πολύ νωρίς τις μεταφράσεις του. Για παράδειγμα, οι «μαλλιαροί τύποι» που του προσάπτει ο Σωτήρης Σκίπης στην κριτική για την πρώτη του ανθολογία στο *Σκριπ* (25.8.1913) —π.χ. φοβιάρα, φκολόσπαστος, περφρονημένος, της μελαγχολιάς—, επιλογές που συνδέονται προφανώς με τη σχέση του με το κίνημα του δημοτικισμού της εποχής, σταδιακά υποχωρούν. Στον «Σημείωμά» του στη *Γαλλική Ανθολογία 1800-1920* επισημαίνει ήδη την αναγκαιότητα της διαρκούς αναθεώρησης των ποιητικών μεταφράσεων (1920, 3-4): «Η μετάφραση ενός ωραίου τραγουδιού [...] δεν είναι όσο εύκολο πράγμα. Γι' αυτό κ' ένας απαιτητικός κ' ευσυνείδητος μεταφραστής ποτέ δε μένει ευχαριστημένος από μια του μετάφραση. Πάντα βρίσκει κάτι να διορθώσει και πάντα προσπαθεί μ' όλη τη δύναμη της ψυχής του να φτάξει το πρωτότυπο και ν' αποδώσει τις ομορφιές του, προσέχοντας και μελετώντας αυτό περισσότερο».

έχουμε να κάνουμε με μια διπλή μεταγραφή, που βρήκε τον δρόμο της στο ευρύ κοινό και συνεχίζει να του απευθύνεται ως σήμερα. Στην κατηγορία των ανθολογιών εμπίπτουν δε και κάποιες σειρές όπως η «Γαλλική Μούσα», όπου επέλεγε ποιήματα ενός ποιητή κάθε φορά, Hugo, Lamartine, Chénier, Musset, Baudelaire, Verlaine...

Εικόνα 9. Γαλλική μούσα. Πωλ Βερλαίν (1940).

Στην πράξη, οι ανθολογίες αυτές λειτουργούσαν ως μέρος μιας ευρύτατης και εντέλει ανοιχτής ανθολογίας της γαλλικής ποίησης, που έκλεισε μόνο όταν ο Σημηριώτης σταμάτησε, υπέργηρος, να μεταφράζει. Έτσι, στο οπισθόφυλλο του πρώτου τεύχους άλλης μιας Γαλλικής Ανθολογίας, *Μορέας. Μπωντελαίρ. Βερλαίν* (1929), διαβάζουμε:

ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ «ΦΟΙΒΟΣ», αρχίζει από σήμερα να εκδίδη εις τεύχη, ανά τρεις ποιητά, την μεγάλην ΓΑΛΛΙΚΗΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΝ κατά μετάφρασιν του γνωστού λογοτέχνου κ. Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ. Η ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ αυτή θα περιέχη όλας τα ποιητικάς δόξας της Γαλλίας από της εποχής της Γαλλικής Επανάστασεως μέχρι των ημερών μας, με τας εικόνας και τας βιογραφίας των.

Την προσφορά των ανθολογιών του στη λογοτεχνία και στο ευρύ κοινό αναγνώρισαν πάντως αρκετοί λόγιοι και ποιητές της εποχής. Ο Παύλος Νιρβάνας, στον πρόλογο της *Γαλλικής Ανθολογίας* τονίζει τη σημασία της συστηματικής δουλειάς του, πλάι στα «σκόρπια και ασύνδετα φύλλα» που αποτελούν οι μεταφράσεις άλλων ποιητών με βάση ως επί το πλείστον τις εκλεκτικές τους συγγένειες (1921, α'). Τη συ-

στηματικότητα του εγχειρήματός του υπογραμμίζει και ο Κωστής Παλαμάς στην *Ξανατονισμένη μουσική*: «Συστηματικώτερος, για το γνώρισμα στη γλώσσα μας των γάλλων ποιητών, μεταφραστής ο Γ. Σημηριώτης» (1967, 203). Ο δε Μελής Νικολαΐδης, στον επικήδειό του που δημοσιεύτηκε στη *Νέα Εστία*, του πιστώνει ότι «έφερε με βαθιά κατανόηση και λογοτεχνική μετουσίωση την καλύτερη Γαλλική ποίηση στην Ελληνική γλώσσα και στο Ελληνικό πνεύμα» (1964, 1128), αναφερόμενος τελικά όχι μόνο στη συστηματικότητά του αλλά και στην ποιότητα της δουλειάς του, που μόνη αυτή μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωσή της.

Στην ποιότητα αυτή αναφέρεται πολύ νωρίς και ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, στο χρονογράφημά του με τίτλο «Μια ανθολογία» στην εφημερίδα *Εφημερίς* (16.8.1913):

Ο Σημηριώτης τους μεταφράζει [τους γάλλους ποιητές] ωραιότατα. Διατηρεί τον ρυθμόν, το μέτρον, τας ομοιοκαταληξίας, το ύφος, όλα — χωρίς εν τοσούτω να παραμελή το κυριώτερον: την απόδοσιν της λυρικής διαθέσεως, η οποία εις κάθε ποιητήν, και εις κάθε ποίημά του ακόμη, είναι διαφορετική [...] αξίζει όμως να τη διαβάσουν και όσοι αισθάνονται μια ιδιαίτερα ηδονήν, όταν βλέπουν ένα ξένον ποίημα, γνωστόν των, μεταφρασμένον επιτυχώς εις την γλώσσαν των.

Ο Παύλος Νιρβάνας, στον πρόλογό του στη *Γαλλική Ανθολογία*, υπογραμμίζει την αξία της μετάφρασης του Σημηριώτη, ως καθαυτό δημιουργίας, ισάξιας με το πρωτότυπο έργο του, αναφερόμενος και στην αισθητική του συνάφεια με τους ποιητές που μεταφράζει (1937, 6):

Ο Σημηριώτης είναι ποιητής. Η μεταφραστική του εργασία είναι πια συνεργασία με τους ποιητάς που μετέφρασε. Και του αξίζει να πη κανείς πως οι μεταφράσεις του θα μείνουν στη φιλολογία μας σαν ποιήματα δικά του μαζί με το πρωτότυπό του έργο. Γιατί τους ποιητάς που μετέφρασε δεν τους γνώρισε από τα βιβλία τους μόνο. Τους έζησε και πάνω στον τρελλό λόφο της Μονμάρτης και του Καρτιέ-Λατέν και γεννήθηκε κι' αυτός κάτω από το ίδιο άστρο.

Σε αντίστοιχο κλίμα, ο Τέλλος Άγρας, και αυτός γαλλομαθής και μεταφραστής της γαλλικής ποίησης, επισημαίνει την ποιότητα της μεταφραστικής δουλειάς του Σημηριώτη, τονίζοντας ωστόσο επίσης τη θυσιαστική χειρονομία που αποτελεί για έναν ποιητή η αφοσίωση στην εξ ορισμού αφανή μετάφραση (1937, 348):

Νομίζω ότι, μόνον αν έχει την υψηλότερη συνείδηση της Τέχνης ένας ποιητής, μπορεί να φθάσει στην αυταπάρνηση να σβήσει τον εαυτό του μέσα στο έργο των άλλων. Γιατί, βέβαια, έτσι εδώ και τριάντα χρόνια έκαμεν ο Γιώργης Σημηριώτης, ο ακούραστος, ο μεθοδικός μεταφραστής των Γάλλων ποιητών. Πώς θα ημπορούσε, αν δεν ήταν λαμπρός ποιητής ο ίδιος, ν' αποδώσει στην ελληνική γλώσσα σχεδόν ολόκληρο τον Γαλλικό Παρνασσό; Να δώσει ένα παράδειγμα — ένα έργο — μεταφραστικό και συνάμα ένα έργο αυτοθυσίας;

Κ' η αμοιβή βέβαια ήλθε. Όσο για το τεχνικό της μέρος, η «Ανθολογία» του κ. Σημηριώτη στέκει παράπλευρα στην «Ξανατονισμένη Μουσική» του

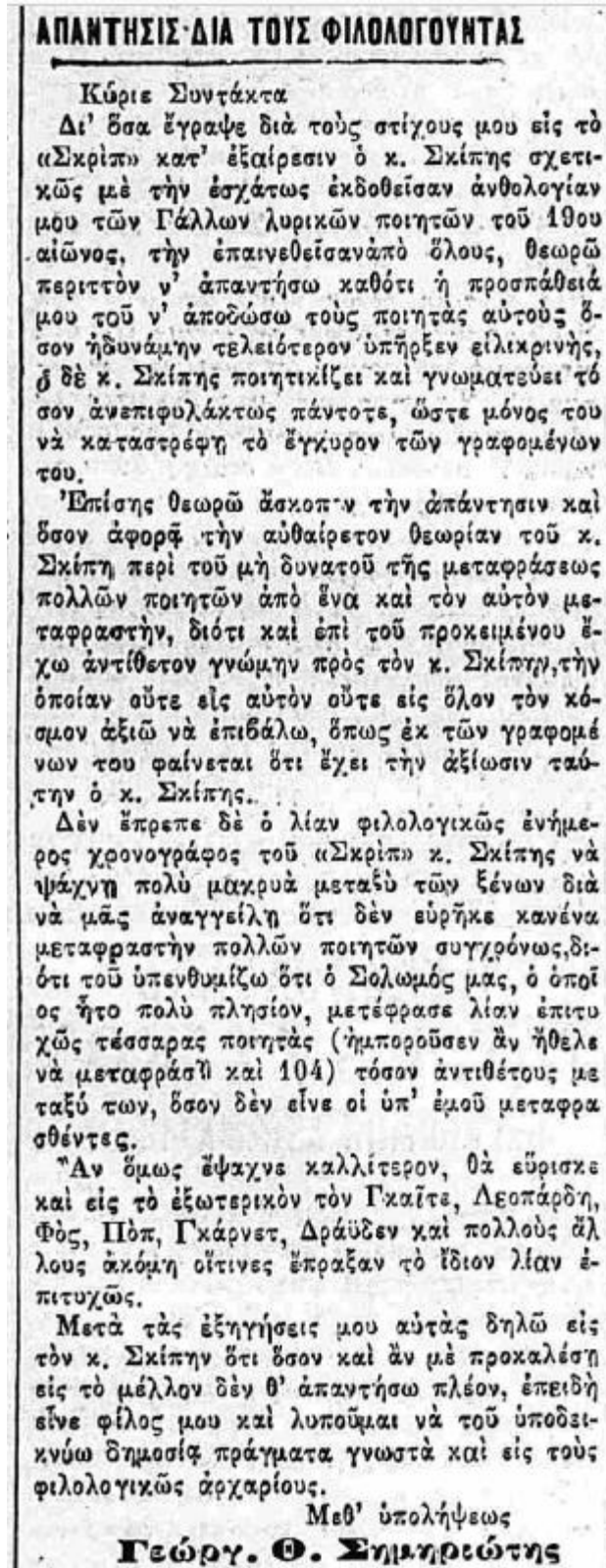
Παλαμά. Κι' όσο για το περιεχόμενο, είναι πολύ πλουσιώτερη, είναι καθαυτό συστηματική —πλουτισμένη, και με βιογραφίες και με χρονολογίες. Και δεν ξεχνώ πως από τον κ. Σημηριώτη εγνώρισα κι' αγάπησα τον Ρόντενμπαχ – διαβάζοντας δυο μεταφράσεις του, ανώτερες αληθινά από το πρωτότυπό τους.²¹

Υπάρχει όμως και άλλη μια διάσταση στο έργο του, την οποία ο ίδιος υπογραμμίζει στον πρόλογο της Ανθολογίας του: η συνεισφορά της μετάφρασης στο νεοελληνικό λογοτεχνικό πεδίο και στη νεοελληνική γλώσσα, που συμβαδίζει με την παιδείυση του ευρέος κοινού αλλά και των νέων λογοτεχνών (1937, 7). Δουλεύοντας τη γλώσσα των αποδόσεών του, συνεισφέρει στην καλλιέργεια της νέας ελληνικής, την οποία τόσο σημαντική θεωρεί ο Φώτος Πολίτης, στην αυστηρή κριτική που του κάνει για τη μετάφρασή του τού *La Fontaine* (*Ελεύθερον Βήμα*, 21.3.1929, σ. 2), προκειμένου να υπάρξουν καλές μεταφράσεις, με δεδομένη την τεράστια δυσκολία που παρουσιάζει η μετάφραση της ποίησης.

Ο Σημηριώτης δεν δίσταζε πάντως να υπερασπιστεί ο ίδιος το έργο του. Στην κριτική του Σωτήρη Σκίπη για την Ανθολογία του στο *Σκριπ* (18.8.1913), απαντά με ανοιχτή επιστολή στην εφημερίδα *Πατρίς* (23.8.1913), στην οποία αντικρούει τα επιχειρήματά του:²²

²¹ Η κριτική του Άγρα παρατίθεται από τον Σημηριώτη χωρίς βιβλιογραφικά στοιχεία σε διάφορες εκδόσεις της *Ανθολογίας* και το κείμενό του μένει να εντοπιστεί.

²² Ο Σκίπης θα ανταπαντήσει στις 25.8.1913, προσάπτοντάς του «μαλλιαρούς» τύπους (βλ. σημ. 23).

Εικόνα 10. Ανοιχτή επιστολή του Σημηριώτη που απαντά στην αρνητική κριτική του Σωτήρη Σκίπη για την Ανθολογία του στο *Σκρίπ* (18.8.1913), *Πατρὶς*, 23.8.1913.

Ο Σημηριώτης υπήρξε «ένας σεμνός, αθόρυβος πνευματικός άνθρωπος» και «έφυγε το ίδιο σεμνά και αθόρυβα, όπως είχε ζήσει όλη τη μακριά και ήσυχη ζωή του» (Νικολαΐδης 1964, 1128). Ο Σκαρίμπας τον χαρακτηρίζει «αγαθότατο» και «σουιγκέ-νερη συνάδελφο της παλιάς ποιητικής μας "εφιπείας"» (1978, 194). Ο Άγρας υπογραμμίζει, όπως είδαμε, την προσήλωσή του στη μετάφραση με όρους θυσίας: το εύρος της προσφοράς του στα ελληνικά γράμματα τον αναδεικνύει ως «ένα πλάσμα που όλη του η πρακτική συνοψίζεται στη μεταφραστική πράξη, που όλο το ταλέντο του το χρησιμοποιεί στη μετάφραση, όλη τη ενέργειά του αναλώνεται στη μετάφραση» (Berman 1988, 38), παρότι στην προκειμένη περίπτωση η μεταφραστική του δουλειά συναρτάται άμεσα προς το προσωπικό δημιουργικό του έργο. Με έναν περίεργο τρόπο, δηλαδή, ο Σημηριώτης, ποιητής ων, δεν είναι «μεταφράζων» (Berman 1988, 37-38), όπως οι άλλοι λογοτέχνες για τους οποίους κάνει λόγο ο Νιρβάνας, αλλά συναιρεί τις δύο ιδιότητες, του μεταφράζοντος δημιουργού και του μεταφραστή με τον πιο δημιουργικό τρόπο. Στην εποχή του, το όνομά του συνδέεται με τη μετάφραση της γαλλικής ποίησης, αλλά για το ευρύ κοινό και όχι για τους κατά Lefevre επαγγελματίες του χώρου και δη τους κριτικούς και τους γραμματολόγους (1992, 14), οι οποίοι θα τον καταδικάσουν στην αφάνεια, ως μεταφραστή και μάλιστα μη «χαρισματικό» (Casanova 2002), όπως ο Παλαμάς, ο Ελύτης, ο Σεφέρης ή ο Ρίτσος. Το γεγονός αυτό συνδέεται προφανώς και με την ίδια τη θέση της μετάφρασης στο λογοτεχνικό πεδίο, στην αφάνειά της ως φαινομένου, αλλά και με την αδύναμη θέση του μέσα στο ίδιο αυτό πεδίο ως δημιουργού, σε αντίθεση με τη θέση του μεγάλου αδελφού του Άγγελου – θέση που δεν μπορεί παρά να συνδέεται, εκτός των άλλων, και με τη ριζοσπαστική μορφή του. Η επιβίωση του μεταφραστικού έργου του ως σήμερα αποδεικνύει, ωστόσο, ότι ο κόσμος των γραμμάτων είναι «ένα σύμπαν με ασαφή και πορώδη όρια, χωρίς κωδικοποιημένους όρους πρόσβασης σ' αυτό και όπου κανένας θεσμός δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι μπορεί μονοπωλιακά να καθορίσει τους κανόνες του παιχνιδιού» (Sapiro 2006, 46), τόσο στη συγχρονία όσο και στη διαχρονία.

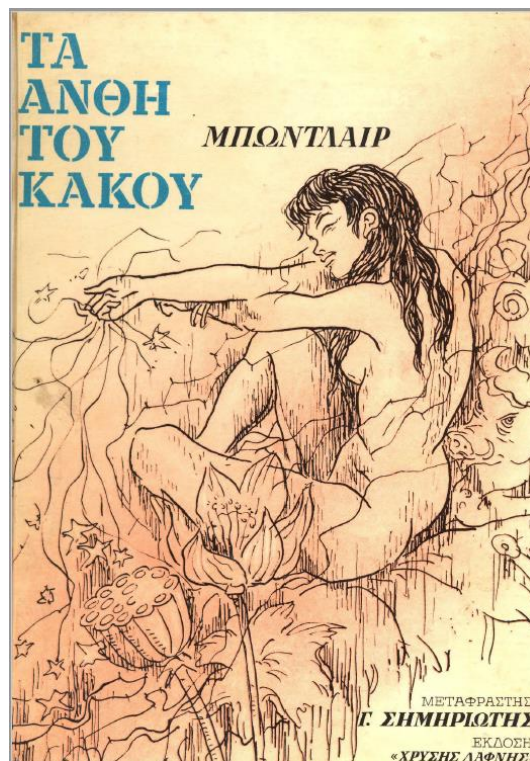
Θα κλείσουμε με μια αναφορά στις μεταφράσεις του τού Baudelaire, για τις οποίες κυρίως γίνεται λόγος σήμερα. Ο Σημηριώτης μεταφράζει και ξαναμεταφράζει συστηματικά τον Baudelaire και τα *Άνθη του κακού* από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα — η πρώτη ολοκληρωμένη έκδοση των *Ανθέων του κακού* πηγαίνει πίσω στο 1917 — και γενιές ολόκληρες έχουν μεγαλώσει με τις δικές του μεταφράσεις — παρότι πολλοί ποιητές έχουν δοκιμαστεί επίσης στη μετάφρασή τους. Στο σύντομο «Σημείωμα του μεταφραστή» στην έκδοση του 1949 (5), παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκε στη μετάφραση του:

Όπως θα γνωρίζει, ίσως, ο αναγνώστης, έχω κάνει και πολλές άλλες μεταφράσεις, μια ολόκληρη Ανθολογία, των πιο ξεχωριστών ποιητών της Γαλλίας. Κανένας όμως γάλλος ποιητής δε μ' έκανε να συγκινηθώ τόσο βαθιά, να σκεφτώ περισσότερο, και να χαρώ την τελειότητα της Τέχνης στην πιο πλατιά και ρωμαλέα της δημιουργία, όσο ο Μπωντλαίρ. Τον ένιωθα μέσα στην καρδιά μου και τον αγαπούσα σαν κάτι πολύ δικό μου. Γι' αυτό και φιλοδόχησα να τον μεταφράσω ολόκληρο.

Πριν όμως αρχίσω τη μετάφρασή του, για πολύν καιρό τον μελετούσα. Κι' από τη στιγμή που επεχείρησα να μεταφράσω το πρώτο τετράστιχο της συλλογής του, μ' έπιασε ένας μεγάλος φόβος, μπροστά στις τόσες και τόσες, ανυπέρβλητες κάποτε, δυσκολίες, γλωσσικές, τεχνικές και ποιητικές, που έβλεπα πως θα συναντούσα. Ώρες, και μέρες, πολλές φορές σταματούσα σε κάθε ποίημά του και πάλευα για ν' αποδώσω όσο μπορούσα καλύτερα και πιστότερα στη γλώσσα μας, τη σκέψη, το αίσθημα, τη μουσική, το χρώμα, την ατμόσφαιρα, το στίχο, και προπάντων τον τραγικό του πόνο και τον κλασικό του λακωνισμό.

[...]

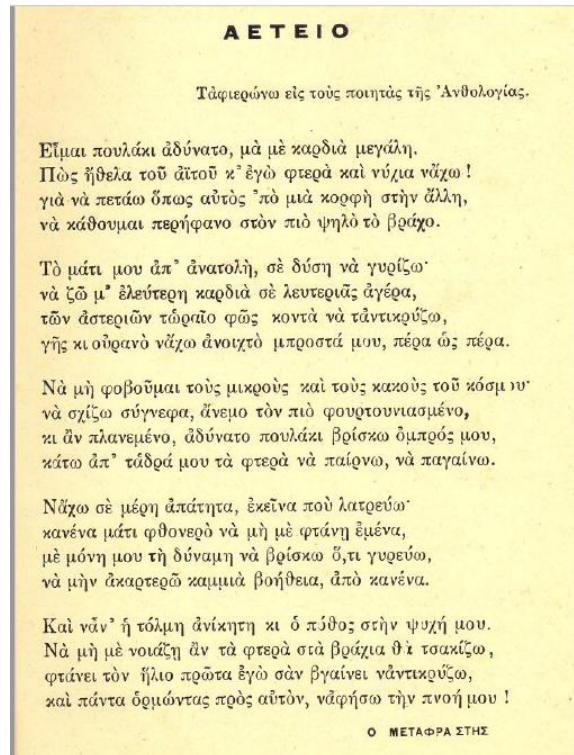
Μπορεί κανένας άλλος, έλεγα μέσα μου, να πετύχει καλύτερα. Εγώ αυτό μόνο κατόρθωσα να δώσω. Πάντα όμως, ακόμα και τότε που αναγκαζόμουν να μεταφράσω πιο ελεύθερα ένα στίχο ή μια ολόκληρη στροφή, προσπαθούσα να μην απομακρυνθώ καθόλου από το νόημα και να καταφέρω να πω μ' άλλα λόγια, ακριβώς εκείνο πούθελε να πει ο Ποιητής.

Εικόνα 11. Μπωντλαίρ, *Τα Άνθη του Κακού* (1949).

Ο Σημηριώτης χρησιμοποιεί την κλασική αναφορά στην πιστότητα, την οποία ωστόσο ορίζει δημιουργικά στο τέλος του σημειώματός του. Στόχος του ήταν να πει «εκείνο πούθελε να πει ο Ποιητής». Ένα παράδειγμα της δημιουργικής του πρακτικής: η εξαιρετική απόδοση του τίτλου “Le vampire” ως «Η αιματορουφήχτρα». Η προσήλωσή του στο πρωτότυπο, του οποίου αναπαράγει τη μουσικότητα, συναρτάται προς το ελληνικό ποίημα και την αυτόνομη πρόσληψή του και η πρακτική του προφανώς δεν στηρίζεται, απλώς και μόνο τουλάχιστον, στα λεξικά.

Στη μεταφραστική του πρακτική θα επανέλθουμε, στη σχέση της και με το πρωτότυπο έργο του. Το βέβαιο είναι ότι το ποίημα που αφιερώνει στους ποιητές της Ανθολογίας του το 1913 και αποτελεί μια αυτοπροσωπογραφία του, έως και τον αδικεί:

Εικόνα 12. «Αέτειο», *Ανθολογία των Γάλλων λυρικών ποιητών του 19ου αιώνας (1800-1900)*, 1913, σ. 4.

Διότι το ζωντανό μεταφραστικό του έργο μας φέρνει σήμερα πίσω στον δημιουργό του και μας παρακινεί να εξετάσουμε συνολικά και απροκατάληπτα τη δημιουργία του ως ενιαίο σύνολο. Κι αυτό το έργο μάλλον φανερώνει αετό παρά πουλάκι αδύναμο.

Βιβλιογραφία

Πρωτογενείς πηγές

A. Χειρόγραφα

- Musset, A. de. *Δε μπορεί να τα σκεφθή κανείς όλα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αρχείο Πέλου Κατσέλη, ΕΛΙΑ, φάκελος 28, 42 σ.
- Musset, A. de. *Δεν παίζουν με τον έρωτα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αρχείο Πέλου Κατσέλη, ΕΛΙΑ, φάκελος 28, χειρόγραφο, 60 σελ.· δακτυλόγραφο, 54 σελ.
- Σημηριώτης, Γ. «Διαθήκη». Αρχείο Αγνής Ρουσσοπούλου, ΑΣΚΙ, φάκελος 3, 3.4.
- Σημηριώτης, Γ. «Επιστολή στον Θέμο Κορνάρο». Αρχείο Αγνής Ρουσσοπούλου, ΑΣΚΙ, φάκελος 3, 3.4.
- Σημηριώτης, Γ. *Η ζωή ενός μποέμ. Αυτοβιογραφία*. Αρχείο Άγγελου Σημηριώτη, ΕΛΙΑ, φάκελος 6, 6.2. Τέσσερα τετράδια, 310 σ.

B. Εκδόσεις και δημοσιεύσεις

- Αββά Πρεβώ. *Μια ελληνοπούλα στα χαρέμια*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Ιωάννη Γ. Αυδή, χ.χ.
- Μπαλζάκ. *Το καταραμένο παιδί*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Πέτρου Πατσιλινάκου, 1951.
- Beaumarchais. *Ο κουρέας της Σεβίλλης–Οι γάμοι του Φίγκαρο*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Κ. Αναγνωστίδη, 1959.
- Μπορντώ, Α. *Το Σπασμένο Κάδρο*. Δράμα μονόπρακτο, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Θεατρική βιβλιοθήκη Ζηκάκη, αρ. 8, 1922.
- Μπουρζέ, Π. *Οι ερασταί: ρομάντσο*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις «Δάφνης» Παν. Π. Μαυράκη, Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη Δάφνης. χ.χ.
- Dorgelès, R. *Παρτίρ*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Πρόλογος Ντόλη Νίκβα. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Ο «Όμηρος» Σπυρίδωνος Γ. Πριστούρη, 1933. Επανέκδοση: Αθήνα, Εκδ. Α. Καραβία, 1949.
- Ουγκώ, Β. *Μπροστά στη λαιμητόμο*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Έκδοση «Δάφνης» Παν. Π. Μαυράκη, χ.χ. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Κ. Γκοβόστη, χ.χ.· Εκδοτικός οίκος Μαρή και Κοροντζή, 1943· εκδόσεις Δαρεμά, χ.χ.
- Λάγκερλοφ, Σ. *Σ' έναν έρημο τάφο*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Αδελφοί Σημηριώτη και Γ. Τσουκαλά, Χίλια εκλεκτά βιβλία, αρ. 2, χ.χ. (1924).
- Λαμαρτίνου. *Η λίμνη*. Αθήνα: «Ο Κοραής», χ.χ.
- Λομπρόζο, Τζ. *Πώς αγαπούν οι άντρες και πώς οι γυναίκες*. Αθήνα: εκδ. Δαρεμά, 1940

- Μιρμπώ, Ο. *Το ημερολόγιον μιας καμαριέρας*. Μετάφρασις Γ. Σημηριώτη εκ της εκατοστής ογδοηκοστής εκδόσεως του γαλλικού πρωτοτύπου, τόμος Α'-Β'. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Γεωργίου Ι. Βασιλείου, 1924.
- Μυσσέ, Α. ντε. *Δεν παίζουν με τον έρωτα*. Αθήνα: Έκδοσις Φιλολογικής Κυψέλης, χ.χ.
- Μυσσέ, Α. ντε. *Οι έρωτες ενός νέου*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Μιχαήλ Σ. Ζηκάκη, 1922.
- Richard, G.Ch. *Η μοιραία νύκτα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: εκδ. Ρομάντσο, χ.χ.
- Ουάιλντ, Ο. *Το φάντασμα του Κάντερβιλ*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Έκδοση «Δάφνης», Παν. Π. Μαυράκη. χ.χ. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Θ. Αραπογιάννη - Τυπογραφείον Χρ. Περγαμάλη, χ.χ. Έκδοση Ν. Γερονικόλα, χ.χ. (1944)
- Ζολά, Ε. *Μαγδαληνή Φερά*, μτφρ. Γ. και Κ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτική Εταιρεία Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη, 1925.
- Ζολά, Ε. *Για μια ερωτική νύχτα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Έκδοση «Χρυσής Δάφνης», χ.τ., χ.χ.
- Ζολά, Ε. *Το αίμα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Πρόλογος Γ. Φτέρη. Αθήνα: Λογοτεχνική Γωνιά, χ.χ.
- Τσβάιχ, Σ. «Φεγγαρόλουστο δρομάκι». Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Μαρή. Στο *Η καταστροφή μιας καρδιάς*, μτφρ. Κωστής Μεραναίος, 1948.
- Τσβάιχ, Σ. *Είκοσι τέσσερις ώρες από τη ζωή μιας γυναίκας*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Μαρή, 1948.
- Γ. Σημηριώτης. *Στη φίλη μου: τραγούδια*. Αθήνα: χ.ε., 1923.
- Γκόρκι, Μ. *Βάσκα, ο βασανιστής των γυναικών*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, χ.ε. 1941
- Γκόρκι, Μ. *Είκοσι έξη άντρες για ένα κορίτσι*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις «Κορυδαλλού», Βιβλιοπωλείον Αντρ. Ματαράγκα. 1941
- Γκόρκι, Μ. *Ερωτική σκλαβιά*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία, αρ. 2, 1939
- Γκόρκι, Μ. *Η πρώτη αγάπη*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Γεωργίου Ι. Βασιλείου. Βιβλιοθήκη «Εκλεκτά έργα» 130. Από τα καλύτερα ξένα έργα του εξόχου Ρώσσου συγγραφέως, 1926. Επανεκδόσεις: Εκδόσεις Α. Ματαράγκα, 1941· β' έκδοση, Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μαρή & Κοροντζή, 1943· Εκδόσεις «Δ. Κοροντζή», χ.χ.
- Γκόρκι, Μ. *Κονοβάλωφ*, Αθήνα, χ.ε., χ.χ. (1941). Επανεκδοση: Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, χ.χ. ~1943-4.
- Γκόρκι, Μ. *Ο αναγνώστης*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτική Εταιρεία Ανατολή, Μικρή Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη «Ανατολής» αριθ. 2, χ.χ. (1926).

- Γκόρκι, Μ. *Ο Βάνιας*. Ιστορία ενός εγκλήματος, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδοτικός οίκος Μιχαήλ Σ. Ζηκάκη, 1924. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, χ.χ. «Σειρά Ρωσική Λογοτεχνία». Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. «Σειρά Ρωσική Λογοτεχνία»
- Γκόρκι, Μ. *Ο Κλήμ το παιδί*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντωνοπούλου-Παπακεντρή, 1934.
- Γκόρκι, Μ. *Στη φυλακή*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Σ. Δαρεμά. χ.χ
- Δοστογιέβσκι, Φ. *Οι αδελφοί Καραμάζωφ*. Διασκευή και σκηνοθεσία Jacques Coreau & Jean Croué. Δράμα πεντάπρακτο, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Έκδοσις Ζηκάκη, Θεατρική βιβλιοθήκη Ζηκάκη αρ. 4, 1922.
- Λασκαράτου, Α. *Ποιήματα*, εκλογή Γ. Σημηριώτη. Αθήνα: Εκδόσεις Μαρή, 1953.
- Λαφονταίν. *Μύθοι*. Έμμετρος μετάφρασις Γεωρ. Σημηριώτη. Έκδοσις εικονογραφημένη. Αθήνα: Εκδοτικός και Τυπογραφικός οίκος «Ο Κοραΐς», 1929.
- Λιοντάκης, Χ. (επιμ.). *Ανθολογία Γαλλικής Ποίησης. Από τον Μπωντλαίρ ως τις μέρες μας*. Αθήνα, Καστανιώτης, 2009.
- Μολιέρος. *Ταρτούφος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Αναγνωστίδη, χ.χ.
- Μολιέρος. *Φιλάργυρος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Μαρή, χ.χ. (1957).
- Μπωντλαίρ. *Από τα Άνθη του κακού*. Γαλλική Ανθολογία, αρ. 1, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Ωρόρα, 1928.
- Μπωντλαίρ. *Τ' απαγορευμένα ποιήματα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Εικονογράφιση Αλεξ. Κορογιαννάκη και Γεράσιμου Γρηγόρη. Αθήνα: Εκδ. Μαρή, 1950.
- Μπωντλαίρ. *Τ' απαγορευμένα ποιήματα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Ξυλογραφίες Αλεξ. Κορογιαννάκης. Αθήνα, χ.ε., 1946.
- Μπωντλαίρ. *Τ' απαγορευμένα ποιήματα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Τρίτη έκδοση. Αναθεωρημένη και συμπληρωμένη με καινούργιες μεταφράσεις. Αθήνα: «Λουκιανός», 1955.
- Μπωντλαίρ. *Τα άνθη του κακού*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδόσεις Α. Καραβία, χ.χ. (1939).
- Μπωντλαίρ. *Τα άνθη του κακού*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Έκδοση «Χρυσής Δάφνης». 1949.
- Μπωντλαίρ. *Τα άνθη του κακού*. Εν Αθήναις: Οίκος Αγκύρας, αρ. 50, χ.χ. (1917).
- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Ο τυχοδιώκτης*, μτφρ. Γ. Κότσικα, Γ. Σημηριώτη. Αθήνα: Δαρεμάς, 1957.
- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Αδελφοί Καραμάζωφ*. Η μόνη πλήρης έκδοσις σύμφωνα με το ρωσικόν κείμενον, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Τόμος Α+Β. Αθήνα: Έκδοση Συνεργατικής «Η Τέχνη», 1926

- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Αδύνατη καρδιά*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Γεωργίου Τσουκαλά, 1926. Επανεκδοση: Αθήνα, εκδοτικός οίκος Αντρ. Ματαράγκα, 1941.
- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Αινιγματική αυτοκτονία*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία 1, 1938.
- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Μια γλυκιά γυναίκα (Το μυστήριο μιας αυτοκτονίας)*. Ρομάντσο, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός Ιωάννη Γ. Αυδή, 1927.
- Ντοστογιέφσκι, Φ. *Ο Παλιάτσος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Έκδοσις «Δάφνης» Παν. Ν. Μαυράκη, 1927.
- Δοστογιέβσκυ, Θ. Μ. *Ο φτωχόκοσμος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτική Εταιρεία Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη, 1926. Επανεκδόσεις: Αθήνα, Γκοβόστης, 1930. Σελ. ε-θ', Πρόλογος του Victor Perély. Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. Σελ. ε-θ', Πρόλογος του Victor Perély. Σειρά «Ρωσική Λογοτεχνία».
- Ντοστογιέβσκη, Φ. *Το όνειρο ενός γελοίου*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτική εταιρεία Ανατολή, Μικρή Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη «Ανατολής» αρ. 1, χ.χ. (1926).
- Δοστογιέβσκυ, Θ. *Το Υπόγειο*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Ν. Θεοφανίδη & Σ. Λαμπαδαρίδη, 1925. Επανεκδόσεις: *Το Υπόγειο*. Δευτέρα πλήρης έκδοσις, Εκδοτική Εταιρεία Ανατολή, 1930. «Λογοτεχνική Βιβλιοθήκη Ανατολή», αρ. 1. Εκδόσεις Μαρή & Κοροντζή, 1943. Εκδόσεις Μαρή, 1953. Εκδόσεις Δαρεμά, χ.χ.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.). *Τραγούδια του Χάινε*. Εκλογή Γεωργ. Σημηριώτη. Αριστουργήματα της Τέχνης. Αθήνα, Εκδόσεις «Χρυσής Δάφνης» Τσέπης, 1948.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Ανθολογία Γαλλικής Ποίησης*. Πρόλογος Ιφιγένεια Μποτουροπούλου. Αθήνα: Κοροντζή 2014.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Ανθολογία των Γάλλων λυρικών ποιητών του δεκάτου ενάτου αιώνα (1800-1900)*, τόμος 1ος. Αθήναι: Τυπογραφείο της «Εφημερίδος των Εργατών», 1913.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Ανθολογία, τόμος Ι*. Αθήναι: «Έκδοσις Αυγερινού», Τυπογραφείον Ε. Κρανωτάκη, 1917. Επανεκδοση: Αθήναι, Τυπογραφείον Γεωργ. Δαβή, 1921.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική ανθολογία (1800-1920)*, τεύχος πρώτο. Σμύρνη: Εκδοτικό τυπογραφείο Κωνστ. Α. Δαβερώνη, 1920
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική ανθολογία (1800-1920)*, τεύχος δεύτερο. Σμύρνη: εκδοτικό τυπογραφείο Κωνστ. Α. Δαβερώνη, 1920.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική ανθολογία, εικονογραφημένη, 1780-1930*. Μπωντλαίρ. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Τόμ. Ι. Αθήνα, χ.ε., 1934.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική ανθολογία, εικονογραφημένη 1800-1930*. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήναι, χ.ε., 1937. Επανεκδοση: Αθήνα, χ.ε., 1939.

- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική ανθολογία, 1800-1940*, έκδοση πέμπτη, ξαναθεωρημένη και πλουτισμένη με πολλές καινούριες μεταφράσεις. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήνα: Έκδοση της «Χρυσής Δάφνης», 1948.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Ανθολογία, εικονογραφημένη, 1750-1950*, έκτη έκδοση, αναθεωρημένη και συμπληρωμένη. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Αθήνα, Εκδόσεις της «Χρυσής Δάφνης», 1954.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Μούσα, Β. Ουγκώ*. Εκλεκτά Ποιήματα. Αθήνα: Εκδόσεις Κορυδαλλού, 1938.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Μούσα. Λαμαρτίνος*. Εκλεκτά ποιήματα, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδόσεις Καραβίας. 1940.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Μούσα. Πωλ Βερλαίν*. Εκλεκτά ποιήματα, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδόσεις Α. Ματαράγκα. 1940.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Μούσα. Αλφρέντ ντε Μυσσέ*. Εκλεκτά Ποιήματα, ω. Αθήνα, Εκδόσεις Κορυδαλλού, 1941.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γαλλική Μούσα. Μπωντλαίρ. Ανέκδοτα εκλεκτά ποιήματα από 'Τ' άνθη του κακού'*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις «Κορυδαλλού», 1941.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Γάλλοι ποιηταί (1800-1921)*. Μεταφράσεις Γεωργ. Θ. Σημηριώτη, τόμος Α!. Έκδοσις εικονογραφημένη. Πρόλογος Παύλου Νιρβάνα. Εν Αθήναις: Τύποις «Αγκύρας», 1921.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Ποιήματα. Μορεάς, Μπωντελαίρ, Βερλαίν*. Αθήνα: Εκδοτικόν «Φοίβος», 1929.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Οι μύθοι του Λαφονταίν*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδόσεις Νότη Καραβία, 1947.
- Σημηριώτης, Γ. (επιμ.-μτφρ.). *Τραγούδια του Χάινε*. Εκλογή: Γιώργη Σημηριώτη. Έκδοση Β'. Με καινούργια τραγούδια. Αθήνα: Εκδόσεις «Χρυσής Δάφνης», χ.χ.
- Σημηριώτης, Γ. «Ύμνος της ΕΠΟΝ». *Νέα Γενιά*, 67, 1-13 Μάρτη 1946.
- Σημηριώτης, Γ. Ave Maria. Αθήνα, Εκδοτική εταιρεία «Η εποχή», 1937.
- Σημηριώτης, Γ. *Γκρεμισμένοι βωμοί*. Τραγούδια της αγάπης και της ξενιτειάς. Εν Νέα Υόρκη: εκ του χρωμοτυπογραφείου "Ο Κόσμος", 1912.
- Σημηριώτης, Γ. *Εμείς κι' αυτοί. Τραγούδια της φτωχολογιάς*. Αθήνα: Έκδοση «Χρυσής Δάφνης», 1956.
- Σημηριώτης, Γ. *Έτσι τραγούδησα*. Αθήνα: Εκδόσεις Μαρή, 1950.
- Σημηριώτης, Γ. *Η Κόκκινη Πρωτομαγιά*. Δράμα εργατικό τρίπρακτο. Αθήνα: χ.ε, 1921.
- Σημηριώτης, Γ. *Η ρομφαία της λευτεριάς*. Αθήνα: Εκδόσεις Μαρή-Κοροντζή, 1945.
- Σημηριώτης, Γ. *Κιθάρα μποέμικη*. Αθήνα: Παγκόσμιος Βιβλιοθήκη Α. Καραβία, 1938.
- Σημηριώτης, Γ. *Νυχτόπνοα*. Τραγούδια. Αθήνα: Τύποις «Φοίνιξ»-Μυτιλήνη, 1919.

- Σημηριώτης, Γ. *Οι τρεις προσφυγοπούλες. Φωτιά-Αίμα- Όργια*. Αθήνα: Εκδότης Ιωάννης Γ. Αυδής, 1928
- Σημηριώτης, Γ. *Ποιός; Ποιόν;* Δράμα μονόπρακτο, Αθήνα, χ.ε., 1932.
- Σημηριώτης, Γ. *Τα γαλανόλευκα τραγούδια στη μεγάλη και δοξασμένη πατρίδα μας*. Σμύρνη, Τυπογραφείον «Η Μέλισσα», 1909.
- Σημηριώτης, Γ. *Τα Μοιραία*. Αφιερωμένα στον χρόνο. Σμύρνη, χ.ε., 1909.
- Σημηριώτης, Γ. *Το τελευταίο ταξίδι*. Αθήνα: Λογοτεχνική Γωνιά, 1957.
- Σημηριώτης, Γ. *Τραγούδια*, Αθήνα, χ.ε., 1905.
- Σημηριώτης, Γ. «Κάρλ Λήμπκνεχτ-Ρόζα Λούξεμπουργκ», *Ριζοσπάστης*, 22.1.1933, σ. 1.
- Σοφοκλής. *Αντιγόνη*. Αθήνα, Εκδοτική Εταιρεία «Η Εποχή», 1937.
- Τολστόι, Λ. *Αφέντης και δούλος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: εκδ. Σ. Δαρεμά, χ.χ. (1953).
- Τολστόι, Λ. *Οι άσωτοι*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδ. «Δάφνη» Παν. Μαυράκη, χ.χ. (1929).
- Τολστόι, Λ. *Πώς πέθανε η αγάπη*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος “Ο Κοραΐς”, 1928. Επανέκδοση: Αθήνα, εκδ. Δαρεμά, χ.χ.
- Τσέχωφ, Α. *Η ξεμυαλισμένη*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα, Εκδόσεις Καραβία. Παγκόσμιος Λογοτεχνία, αρ. 3, 1939. Επανέκδοση: Εκδόσεις Θ. Αραπογιάννης, 1953.
- Τσέχωφ, Α. *Ο άφωνος πόνος*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Έκδοση «Χρυσής Δάφνης», χ.χ.
- Τσέχωφ, Α. *Στο βάθος της λαγκαδιάς κι’ άλλα διηγήματα*, μτφρ. Γ. Σημηριώτης. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος «Εξπρές». Αδελφοί Σημηριώτη και Γ. Τσουκαλά, χ.χ. (1924).

Δευτερογενείς πηγές

- Aragon, L. « Κόκκινο μέτωπο », Μτφρ. Ν. Κάλας, *Νέοι πρωτοπόροι 7-8*, Ιούνιος-Ιούλιος 1932, 276-277.
- Artiaga, L. *Le Roman populaire. Des premiers feuilletons aux adaptations télévisuelles, 1836-1960*. Paris: Autrement, 2008.
- Bastin, G.-L. “Subjectivity and Rigour in Translation History: The Latin American Case”. In Bastin, Georges L., et Paul F. Bandia, *Charting the Future of Translation History*. Ottawa: Les Presses de l’Université d’Ottawa, 2006, 111-129.
- Bourdieu, P. « Habitus, code et codification ». *Actes de la recherche en sciences sociales*, 64, septembre 1986, 40-44. doi : <https://doi.org/10.3406/arss.1986.2335>.

- Bourdieu, P. « Le champ littéraire ». *Actes de la recherche en sciences sociales*, 89, septembre 1991, 3-46. doi : <https://doi.org/10.3406/arss.1991.2986>.
- Bourdieu, P. « Συμμετοχική Αντικειμενοποίηση». Στο Γ. Κυριακάκης & Μ. Μιχαηλίδου (επιμ.), *Η προσέγγιση του Άλλου. Ιδεολογία, Μεθοδολογία και ερευνητική πρακτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2005, 27-49.
- Casanova, P. «Consécration et accumulation de capital littéraire». *Actes de la recherche en sciences sociales*, 144, septembre 2002, 7-20. doi: <https://doi.org/10.3406/arss.2002.2804>.
- Dumasy-Queffelec, L. « La bohème de Vallès ». In Brissette, P., & Glinoyer, A. (Eds.), *iBohème sans frontière*. Presses universitaires de Rennes, 2010. doi: <https://doi.org/10.4000/books.pur.40220>.
- Glinoyer, A. « L'orgie bohème », *CONTEXTES* [En ligne], 6, septembre 2009. doi: <https://doi.org/10.4000/contextes.4369>.
- Guzmán, M. Translation North and South: Composing the Translator's Archive. *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, 26(2), 2013, 171-191. doi:10.7202/1037136ar.
- Lefevere, A. *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. London and New York, Routledge, 1992.
- Meylaerts, R. "Conceptualizing the Translator as a Historical Subject in Multilingual Environments: A Challenge for Descriptive Translation Studies?". In Bastin, Georges L., et Paul F. Bandia, *Charting the Future of Translation History*. Ottawa: Les Presses de l'Université d'Ottawa, 2006, 59-79.
- Murger, H. *Οι λιμοκοντόροι. Σκηναί του Βοημικού βίου*. Μτφρ. Εμ. Ροΐδης. Άπαντα Ροΐδη, Ε΄. Αθήνα: Ερμής, 1978 [1894].
- Pym, A. *Method in Translation History*. Hoboken: Taylor and Francis, 2014.
- Sapiro, G. "Réseaux, institutions et champ. CIEL-Ulb-Ug. Le Cri, 2006, 44-59.
- Simeoni, D. "The Pivotal Status of the Translator's Habitus". *Target*, 10 (1), 1998, 1-39.
- Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London / New York: Routledge.
- Wacquant, L. « Brève généalogie et anatomie de l'habitus ». *Revue de l'Institut de Sociologie* [En ligne], 86, 2016, <http://journals.openedition.org/ris/377>.
- Αγγελικόπουλος, Β. « Φιλάργγυρος, χουβαρντάς σ' εκπλήξεις», *Η Καθημερινή*, 11.11.2005, σ. 15.
- Άγρας, Τ. «Κριτικά αποσπάσματα και σημειώματα για τη Γαλλική Ανθολογία». Στο Γ. Σημηριώτη (επιμ. μτφρ.), *Γαλλική Ανθολογία*, Αθήνα, χ.ε., 1937, 348.
- Ανυπόγραφο. «Θεατρικός κόσμος». *Ελεύθερον Βήμα*, 13.9.1937, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Το Σαλόني». *Ελεύθερος Λόγος Μυτιλήνης*, 12.10.1924, σ. 2.

- Ανυπόγραφο. «Απαγορεύθησαν οι "Έμποροι της Δόξας"». *Ριζοσπάστης*, 28.6.1927, σ. 3.
- Ανυπόγραφο. «Απέθανεν ο ποιητής Γεώργιος Σημηριώτης» (Ολίγα διά το έργον του). *Η Καθημερινή*, 21.7.1964, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Εκδόσεις». *Ελεύθερος Λόγος Μυτιλήνης*, 15.6.1919, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Ένωσις Ελλήνων Λογοτεχνών». *Ελεύθερον Βήμα*, 17.3.1930, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Ένωσις Ελλήνων Λογοτεχνών». *Πρωΐα*, 17.3.1930, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Έτοιμα τα νομοσχέδια για τους λογοτέχνας. Εκηδεύθη ο Γιώργης Σημηριώτης. *Τα Νέα*, 22.7.1964, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Η Ένωσις Ελλήνων Λογοτεχνών». *Πρωΐα*, 16.6.1930.
- Ανυπόγραφο. «Η χθεσινή πρώτη. Οι έμποροι της δόξας». *Ριζοσπάστης*, 25.6.1927, σ. 3.
- Ανυπόγραφο. «Θεατρικά νέα». *Αθηναϊκά Νέα*, 16.9.1937, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Λογοτεχνία». *Ελεύθερον Βήμα*, 5.8.1922, σ. 2.
- Ανυπόγραφο. «Μετά τη λογοκρισία». *Ριζοσπάστης*, 30.6.1927, σ. 3.
- Ανυπόγραφο. «Οι έμποροι της δόξας». *Ριζοσπάστης*, 22.6.1927, σ. 3.
- Ανυπόγραφο. «Οι έμποροι της δόξας». *Ριζοσπάστης*, 30.6.1927, σ. 3.
- Βαλέτας, Γ. *Αιολική Βιβλιογραφία. Λέσβος-Αδραμυτινός Κόλπος. 1566-1939*. Αθήναι, Καλλιτεχνικόν Τυπογραφείον Γεωργίου Π. Ξένου, 1939.
- Βαμβάκης, Γ. «Οι δοξοκάπηλοι». *Ριζοσπάστης*, 28.6.1927, σ. 3.
- Βασιλείου, Α. *Εκσυγχρονισμός ή Παράδοση; Το θέατρο πρόζας στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*. Αθήνα, Μεταίχμιο, 2005.
- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Τσιφούτης, φιλάργυρος, εξηνταβελόνης». *Τα Νέα*, 21.11.200, σ. 24.
- Γιαννακόπουλος, Γ. Α. «Ελληνικά βιβλία τυπωμένα στη Σμύρνη (1894-1922): Βιβλιογραφική συμβολή». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τόμ. 7, 1988, 247-294.
- Διακουμοπούλου-Ζαραμπούκα, Αικ. «Η ταυτότητα των Ελλήνων δραματουργών στην Αμερική κατά το πρώτο μισό του 20ου αι.». Στο Κ. Α. Δημάδης (επιμ.), *Ταυτότητες στον ελληνικό κόσμο (από το 1204 έως σήμερα)*, Α΄ Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010. Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011, 629-638.
- Ερευνητική ομάδα-εποπτεία Χ. Λ. Καράογλου. *Αναλυτική βιβλιογραφία των ανθολογιών. Ανθολογίες ποίησης και πεζογραφίας (1901-1950)*. Θεσσαλονίκη, ηλεκτρονική έκδοση, 2016, <http://bibliopontikas.gr/myFiles/Anthologies.pdf>.

- Ερευνητική ομάδα–εποπτεία Χ. Λ. Καράογλου. *Περιοδικά Λόγου και Τέχνης (1901-1940), Α', Αθηναϊκά περιοδικά (1901-1925)*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1996.
- Ερευνητική ομάδα–εποπτεία Χ. Λ. Καράογλου. *Περιοδικά Λόγου και Τέχνης (1901-1940), Γ', Αθηναϊκά περιοδικά (1934-1940)*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2007.
- Ζήρας, Α. «Γιώργης Σημηριώτης». Στο Συλλογικό, *Λεξικό της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα, Πατάκης, 2007, σ. 2008.
- Καρρά, Κ. *Ο Σπύρος Μελάς και το θέατρο της εποχής του. Συμβολή στη μελέτη της δραματουργίας του*. Ανέκδοτη διδακτορική διατριβή, Τμήμα Θεάτρου ΑΠΘ, 2010.
- Κασίνης, Κ.Γ. *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων ξένης λογοτεχνίας ΙΘ΄-Κ΄αι. Αυτοτελείς εκδόσεις: 1901-1950*. Αθήνα, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2013.
- Λιάνη, Τ. «Η μεταφραστική τύχη του Στέφαν Τσβάιχ στην Ελλάδα». Ηλεκτρονικά πρακτικά της 1^{ης} Συνάντησης Νέων Μεταφρασεολόγων, «Μεταφρασεολογικές σπουδές και έρευνα στην Ελλάδα». Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, <https://www.enl.auth.gr/translation/PDF/Liani.pdf>.
- Μίσσιος, Κ. Γ. *Η «Λεσβιακή Άνοιξη εν καρποφορία». Συμβολή στην ιστορία της λεσβιακής γραμματείας*. Αθήνα, Εκδόσεις «Αστερίας», 1994.
- Μίσσιος, Κ. Γ. *Ο λεσβιακός Τύπος και οι δημιουργοί του (24 Αυγούστου 1864 - 31 Μαρτίου 2008). Συμβολή στην ιστορία της λεσβιακής γραμματείας, ΙΕ΄*. Αθήνα, Εκδόσεις Πιττακός, 2009.
- Μίσσιος, Κ. Γ. *Ποικίλα φιλολογικά της Μυτιλήνης. Συμβολή στην ιστορία της λεσβιακής γραμματείας, ΙΔ΄*. Αθήνα, Εκδόσεις Πιττακός, 2009.
- Νικολαΐδης, Μ. «Γιώργης Σημηριώτης». *Νέα Εστία*, 890, 1.8.1964, 1128.
- Νιρβάνας, Π. «Τι θα είναι η Γαλλική Ανθολογία». Στο Γ. Σημηριώτη (επιμ.-μτφρ.), *Γάλλοι Ποιηταί 1800-1921*. Αθήνα, Τύποις Αγκύρας, 1921, α΄-στ΄.
- Ξενόπουλος, Γ. «Μια ανθολογία». *Εφημερίς*, 16.8.1913, σ. 1.
- Παντελόγλου Κ. «Και τον Πλούταρχο Στεφανίδη δεν ανέφερε ο κύριος Σερετάκης». *Ο Κόσμος της Νέας Φιλαδέλφειας*, 1.7.2020.
- Παπαλεοντίου, Λ. *Λογοτεχνικές μεταφράσεις του μείζονος ελληνισμού. Μικρασία–Κύπρος–Αίγυπτος. 1880-1930. Βιβλιογραφική μελέτη*. Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 1998 [Βλ. επίσης Παπαλεοντίου, Λ. "Από την Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη ως την Κύπρο και τις ελληνικές παροικίες της Αιγύπτου", στο Β. Βασιλειάδης (επιμ.), "Λογοτεχνικές μεταφράσεις προς τη νέα ελληνική. Η μεταφραστική παραγωγή του μείζονος ελληνισμού την περίοδο 1880-1930", Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας 2006-2008).

- Παππάς, Π. Ν. «Γεώργιος Θ. Σημηριώτης». *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Π. Δρανδάκη*. Δεύτερη έκδοση, ενημερωμένη διά συμπληρωμάτων. Αθήνα, Εκδοτικός Οργανισμός "Ο Φοίνιξ" ΕΠΕ, χ.χ., 21, 729.
- Παράσχος, Κ. «Γ. Σημηριώτη. Γαλλική Ανθολογία εικονογραφημένη (1800-1930)». *Νέα Εστία*, 245, 1.3.1937, 394.
- Πετροπούλου, Ι. *Η Σμύρνη των βιβλίων. Συγγραφείς, μεταφραστές, εκδότες, τυπογράφοι. 1764-1922*. Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών.
- Πολίτης, Φ. «"Η τρεις προσφυγοπούλες". Διήγημα του κ. Γ. Σημηριώτη». *Ελεύθερον Βήμα*, 17.12.1928, σ. 2.
- Πολίτης, Φ. «Λαφονταίνος. Μια μετάφραση των μύθων του». *Ελεύθερον Βήμα*, 21.3.1929, σ. 2.
- Σημηριώτης, Γ. «Απάντησις διά τους φιλολογούντας», *Πατρίς*, 23.8.1913, σ. 2.
- Σκαρίμπας, Γ. «Η αυτοβιογραφία μου στο γόνατο. Τα εντόσθια της ώρας». *Τα πουλιά με το λάστιχο*. Χαλκίδα, Έκδοση Περγάμαλη, 1978, 193-204.
- Σκίπης, Σ. «Μια Ανθολογία», *Σκριπ*, 18.8.1913, σ. 1-2.
- Σκίπης, Σ. «Υ.Γ.», *Σκριπ*, 25.8.1913, σ. 2.
- Σολομωνίδης, Χ. «Γεώργιος Σημηριώτης». *Μεγάλη εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής λογοτεχνίας: από τον 10ο αιώνα μ.Χ. μέχρι σήμερα*. Αθήνα, Χ. Πάτσης, χ.χ., τόμος 12, σ. 142-143.
- Τσικνάκης, Κ.Γ. *Ελληνικός νεανικός τύπος (1915-1936). Καταγραφή*. Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, αρ. 5, 1986.
- Φιλύρας, Ρ. «Νυχτόπνοα. Του Γ. Σημηριώτη». *Νέα Ελλάς*, 3.10.1920. σ. 3.
- Χαραλαμπίδης, Κ. *Μουσική και Θέατρο στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ιστορικά)*. Αθήνα: Δίφρος, 1985.

Résumé

Titika Dimitroulia

Le traducteur Yiorgos Simiriotis: éléments de sociographie

Notre recherche se propose de présenter le poète et dramaturge Yiorgos Simiriotis en tant que traducteur prolifique de la littérature française et européenne, dont les traductions continuent à être lues et représentées jusqu' à nos jours. Etant plus ou moins ignoré par les historiens de la littérature néohellénique, a largement contribué à l' enracinement de la poésie française du 19e et du début du 20e siècle en Grèce et, par la, à l'enrichissement du champ littéraire néo-hellénique lui-même. Notre approche se situe sans les domaines de l'histoire et de la sociologie de la traduction de tendance bourdieusienne et nous examinons Simiriotis traducteur en tant que sujet historique, surdéfini par son habitus et agissant dans un champ, celui de la littérature, régi par des antagonismes divers. Dans un premier temps, nous allons exposer les résultats de notre recherche archivistique, qui nous a permis de restituer la vie et l'œuvre du traducteur invisible que fut pendant longtemps Simiriotis, malgré la popularité de ses traductions. Puis, nous allons essayer d'expliquer son trajet et aussi la survie de son œuvre, en proposant des données qui puissent servir à la sociographie complète de son itinéraire traduisant dans le futur.